„Poszukiwania Daniela u Marka”

jesień 2021, SDP Gliwice

Wojciech Apel
wojtek@pp.org.pl
601425019

Moja historia zamiast wstępu

Pojawiło się UBG,
czyli Uwspółcześnienie Biblii Gdańskiej

- Rocznik 1964, Ślązak, …
- Ale życie zaczęło się w 1984 roku.
  - kupiłem BG, a potem BT
  - a potem praca zawodowa i biznes.
- W 2012 roku pojawiła się UBG co wyrzuciło mnie to z kolein, które wytworzyła w mojej głowie Biblii Tysiąclecia.
- Studiowałem w kolegą Ewangelię Marka a tu nagle …

Problem wyzwalający badania – Ewangelia Marka, rozdział 13, wers 14

***UBG**: Gdy więc zobaczycie obrzydliwość spustoszenia, o której mówił prorok Daniel, stojącą tam, gdzie stać nie powinna (kto czyta, niech rozumie), wtedy ci, którzy będą w Judei, niech uciekają w góry.*

***BT**: Gdy tedy ujrzycie ohydę spustoszenia, stojącą tam, gdzie stać nie powinna - kto czyta, niech uważa - wtedy ci, co są w Judei, niech uciekają w góry.*

Pytania:

- Czy czytanie Księgi Daniela wg Pana Jezusa jest ważne?
- Tak! To dlaczego niektóre przekłady o tym milczą?

Właściwie to dlaczego ja wierzę
w to w co wierzę?

Biblia Gdańska: pierwsze wydanie 1632 i wydanie Berlińskie z 1858

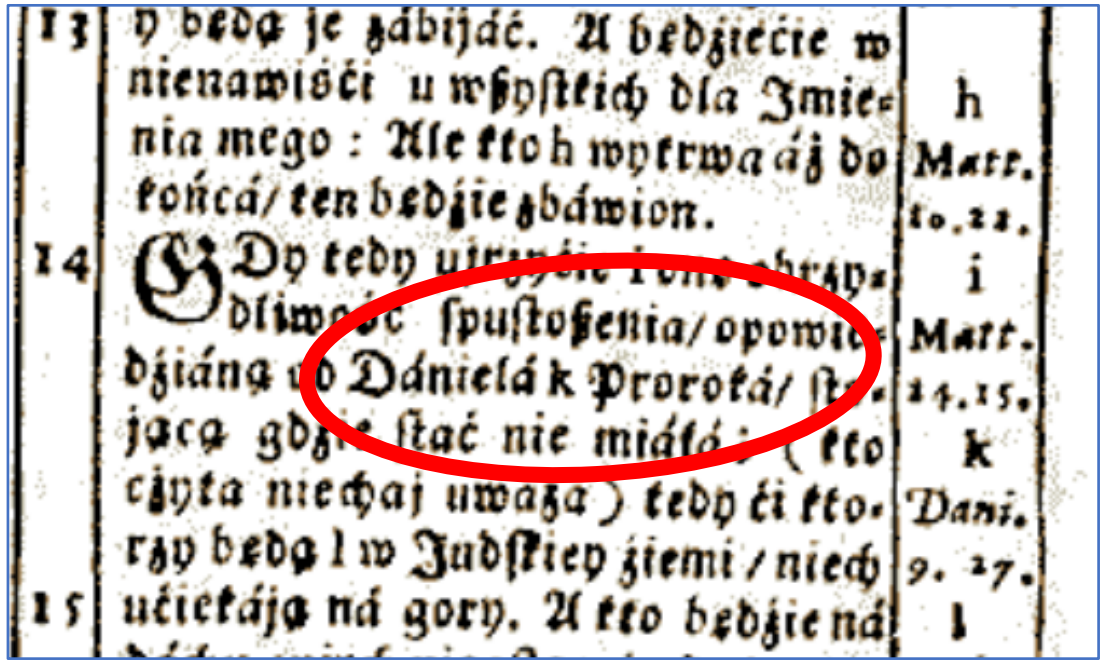

13 y będą je zábijáć. A będźiećie w
nienawiśći u wszystkich dla Imie-
nia mego: Ale kto h wytrwa áż do
końcá/ ten będźie zbáwion.
14 GDy tedy ujrzyćie i onę obrzy-
dliwość spustoszenia/ opowie-
dźiáną od Dánielá k Proroká/ sto-
jącą gdźie stać nie miáłá; (kto
czyta niechaj uważa) tedy ći kto-
rzy będą l w Judskiey źiemi/ niech
15 ućiekáją ná gory. A kto będźie ná

h Matt. 10. 22.
i Matt. 24. 15.
k Dani. 9. 27.
l

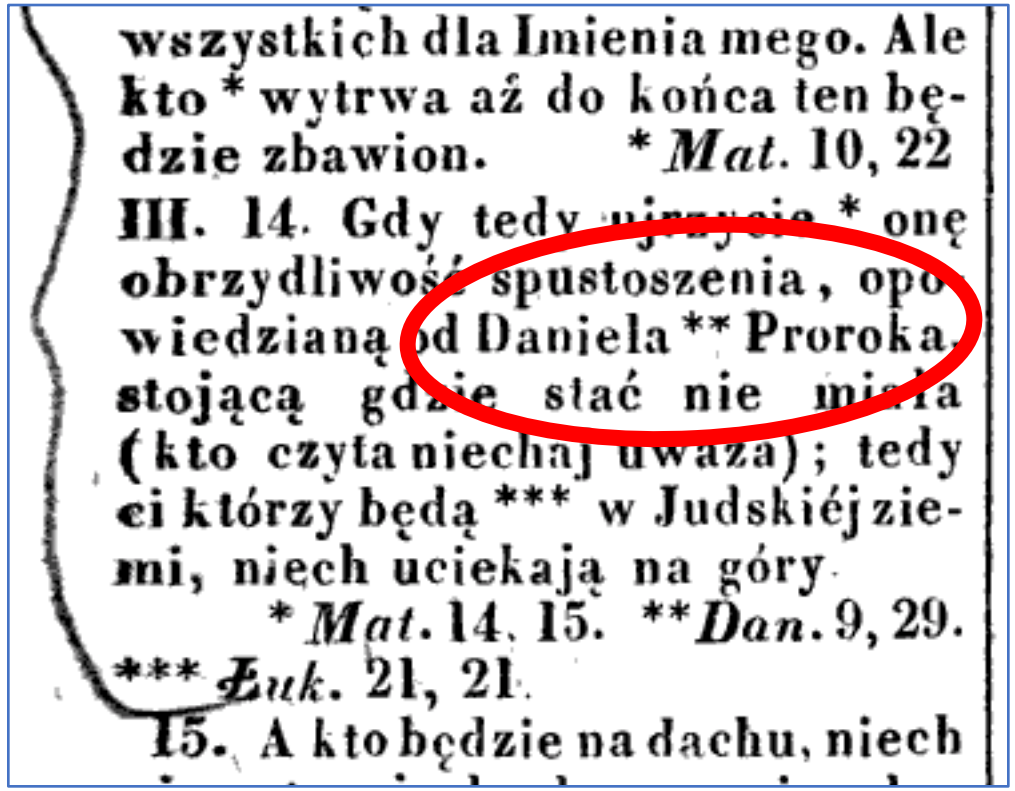

wszystkich dla Imienia mego. Ale
kto * wytrwa aż do końca ten bę-
dzie zbawion. * *Mat.* 10, 22
III. 14. Gdy tedy ujrzycie * onę
obrzydliwość spustoszenia, opo-
wiedzianą od Daniela ** Proroka,
stojącą gdzie stać nie miała
(kto czyta niechaj uważa); tedy
ci którzy będą *** w Judskiéj zie-
mi, niech uciekają na góry.
* *Mat.* 14. 15. ** *Dan.* 9, 29.
*** *Łuk.* 21, 21.
15. A kto będzie na dachu, niech

Mk 13:14 w wiodących polskich wydaniach

Biblia Brzeska (1563): Gdy tedy ujźrzycie obrzydłe spusztoszenie, które opowiedziane jest od **Daniela** proroka, będące tam gdzie nie trzeba, (kto czyta niechżeć obacza) tedy ci co w Żydowstwie będą, niech uciekają na góry.

Biblia Gdańska (1632): Gdy tedy ujrzycie onę obrzydliwość spustoszenia, opowiedzianą od **Danijela** proroka, stojącą, gdzie stać nie miała, (kto czyta, niechaj uważa,) tedy ci, którzy będą w Judzkiej ziemi, niech uciekają na góry.

Nowa Biblia Gdańska (ŚTB) (2011) : Zaś gdy ujrzycie obrzydliwość spuszczenia, zapowiedzianą przez proroka **Daniela** oraz postanowioną w świętym miejscu, gdzie nie powinna być (kto czyta, niech uważa), wtedy ci, którzy będą w Judei, niech uciekają w góry.

Biblia Poznańska (1974/75): A kiedy zobaczycie "obrzydliwość spustoszenia" tam, gdzie jej być nie powinno - kto czyta, niech rozważy - wtedy mieszkańcy Judei niech uciekają w góry.

Biblia Warszawsko-Praska (1997) : A kiedy ujrzycie brzydotę spustoszenia tam, gdzie nie powinno jej być - kto to czyta, niech zrozumie. Wówczas ci, którzy są w Judei, niech uciekają w góry.

Biblia Tysiąclecia, wyd. V (1999): A gdy ujrzycie ohydę spustoszenia, zalegającą tam, gdzie być nie powinna – kto czyta, niech rozumie – wtedy ci, którzy będą w Judei, niech uciekają w góry.

Biblia Warszawska (1975): Gdy tedy ujrzycie ohydę spustoszenia, stojącą tam, gdzie stać nie powinna - kto czyta, niech uważa - wtedy ci, co są w Judei, niech uciekają w góry.

Uwspółcześniona Biblia Gdańska: Gdy więc zobaczycie obrzydliwość spustoszenia, o której mówił prorok **Daniel**, stojącą tam, gdzie stać nie powinna (kto czyta, niech rozumie), wtedy ci, którzy będą w Judei, niech uciekają w góry;

Przekład Nowego Świata (1997): Kiedy jednak ujrzycie obrzydliwość, która sprowadza spustoszenie, stojącą tam, gdzie nie powinna (niech czytelnik wykaże rozeznanie), niech potem ci w Judei zaczną uciekać w góry.

Ks. Wujek (1597): A gdy ujrzycie obrzydłość spustoszenia, stojącą gdzię nie ma, (kto czyta, niech wyrozumie,) tedy którzy są w Żydowskiéj ziemi, niech uciekają na góry.

Czy to co czytam zostało napisane przez tych, którzy podają się za autorów?

jesień 2021, SDP Gliwice

Wojciech Apel
wojtek@pp.org.pl
601425019

Kto to napisał?

- Czy Ewangelię Marka napisał Marek, asystent apostoła Piotra?
- Czy Listy Pawła napisał rabin Szaul z Tarsu, który przy okazji, zwany też świętym Pawłem wielkim filozofem był?
- Czy Ewangelię Jana napisał Jan, który w trakcie ostatniej wieczerzy był bardzo, bardzo blisko Pana Jezusa?

- Biblię napisali jezuici aby kler mógł wyciągać od ludzi kasę.

- Biblię poprzekręcali (sfałszowali) jezuici tak, aby kler mógł wyciągać od ludzi kasę.

Wiara to ważna sprawa

Abraham uwierzył Bogu i to mu uznano za sprawiedliwość.

(Rz 4:3 eib)

A skoro wiara jest ważna to skąd jest wiara?

Dlaczego to jest ważne?

Wiara jest ze słuchania, a słuchanie przez Słowo [---].

(Rz 10:16 ?)

Dlaczego to jest ważne?

Wiara jest ze słuchania, a słuchanie przez Słowo Boże.

(Rz 10:16 tr)

Dlaczego to jest ważne?

Wiara jest ze słuchania, a słuchanie przez Słowo Chrystusowe.

(Rz 10:16 na)

To co? Głosujemy?

Co napisał święty Paweł?
A co to jest prawda?

Sposób zaliczenia jest mniej ważną sprawą.

Abraham uwierzył Bogu i to mu uznano za sprawiedliwość.

(Rz 4:3 eib)

- BT2: poczytane
- BW: poczytane
- BT5 policzone
- EIB: uznane

Cel chrześcijańskich spotkań (Hebr 10:23nn)

Cel chrześcijańskich spotkań

Zachowujmy wyznanie niewzruszonej nadziei,
bo godny zaufania jest Ten, który obiecał,
I okazujmy staranie jedni o drugich,
*aby **pobudzać się do miłości** i **dobrych czynów**,*
nie porzucając naszych wspólnych zgromadzeń,
jak to u niektórych jest w zwyczaju,
ale zachęcajmy się
i to tym bardziej, im wyraźniej widzicie,
że zbliża się ten dzień
(Hbr 10:23-25 tpn, ubg)

Cel chrześcijańskich spotkań

Zachowujmy wyznanie niewzruszonej nadziei,
bo godny zaufania jest Ten, który obiecał,
I okazujmy staranie jedni o drugich,
aby pobudzać się do miłości i dobrych czynów,
nie porzucając naszych wspólnych zgromadzeń,
jak to u niektórych jest w zwyczaju,
ale zachęcajmy się
*i to tym bardziej, im **wyraźniej <u>widzicie</u>,***
że <u>zbliża się ten dzień</u>
(Hbr 10:23-25 tpn, ubg)

Przykład dobrego uczynku

A co to jest dobro?

Lecz Pana Boga uświęcajcie w waszych sercach
i bądźcie zawsze gotowi udzielić odpowiedzi każdemu,
kto domaga się od was uzasadnienia waszej nadziei,
z łagodnością i bojaźnią mając czyste sumienie,
aby za to, że mówią o was źle, jak o złoczyńcach,
zostali zawstydzeni ci,
którzy zniesławiają wasze dobre postępowanie w Chrystusie.

(1P3:15-16 UBG)

Cel: przygotować do udzielania odpowiedzi na temat wiarygodności Pism na podstawie których mamy nadzieję.

Antropologia

Obrazki pochodzą z prezentacji _FIKI / Antropologia z 2020

Naturalistyczny obraz człowieka

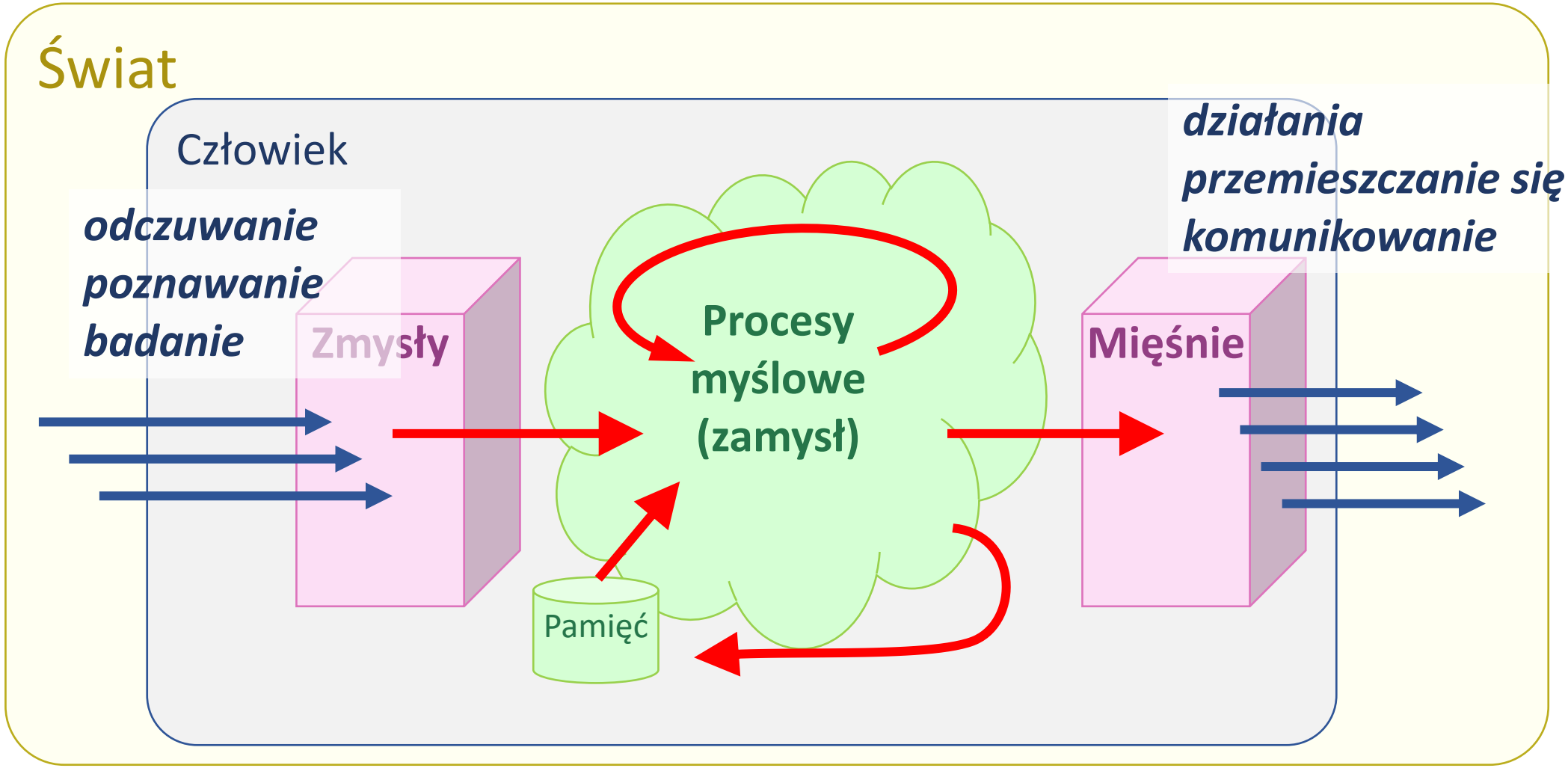

Naturalistyczny obraz człowieka stworzony jest przez naturalistów

Człowiek zmysłowy (ψυχικός ἄνθρωπος - psychikos anthrōpos) nie przyjmuje tych rzeczy, które są z Ducha Bożego albowiem są dla niego głupotą i nie może ich poznać, ponieważ duchowo (πνευματικως - pneumatikōs) są rozsądzane.

(1Kor 2:14nn tpn)

Pełny obraz człowieka na tle świata

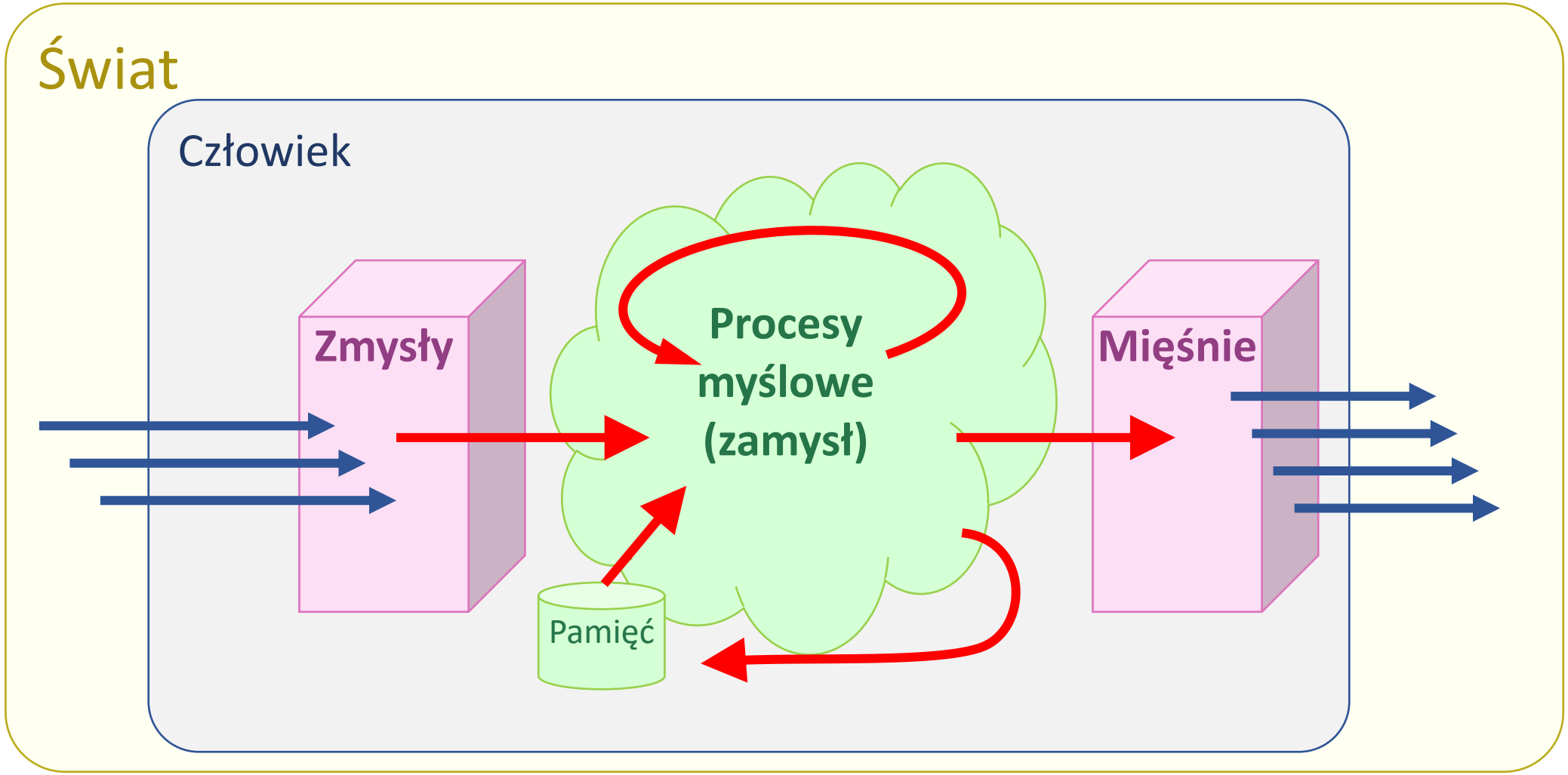

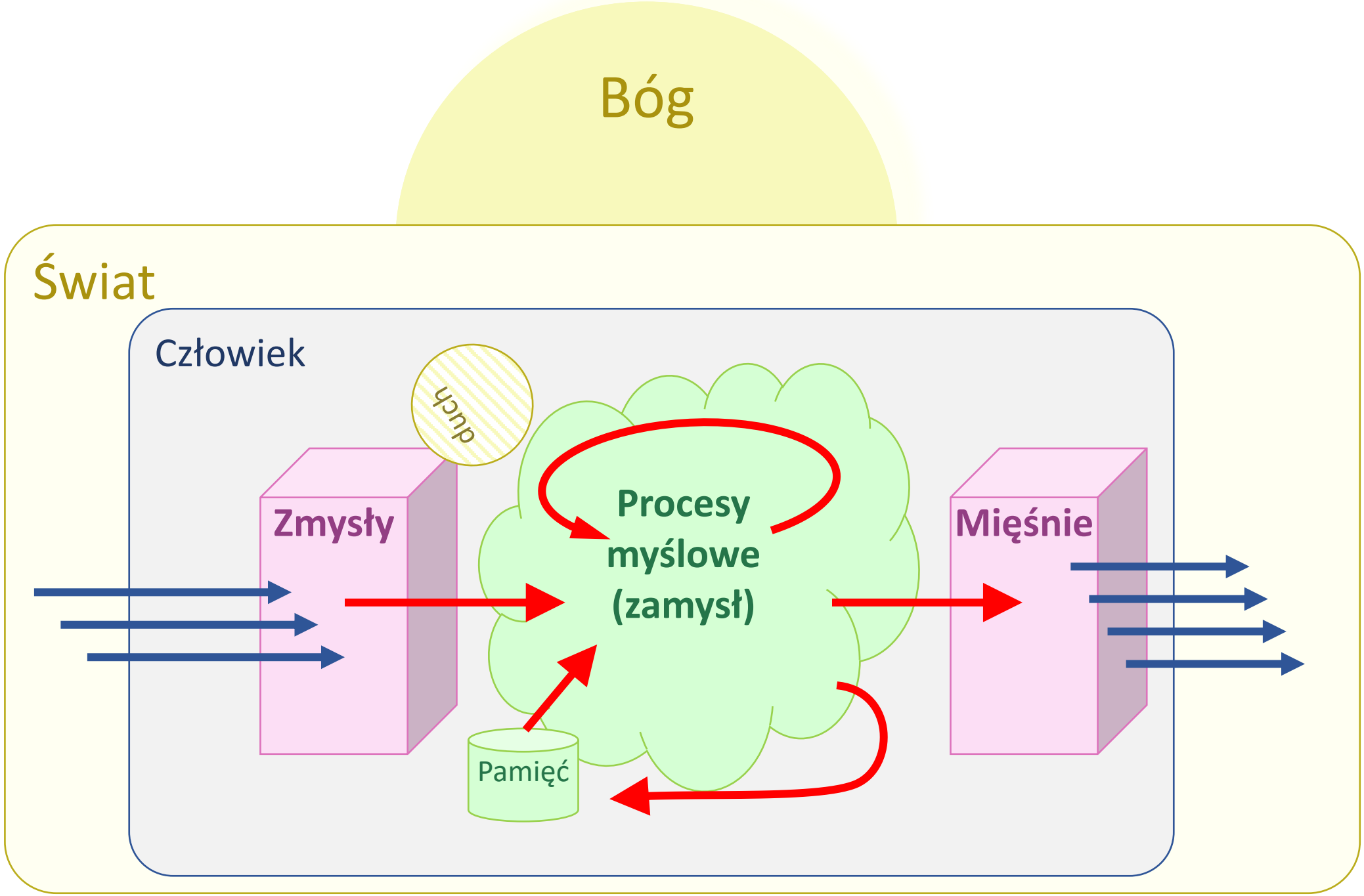
Bóg
Świat
Człowiek
duch
Zmysły
Procesy
myślowe
(zamysł)
Mięśnie
Pamięć

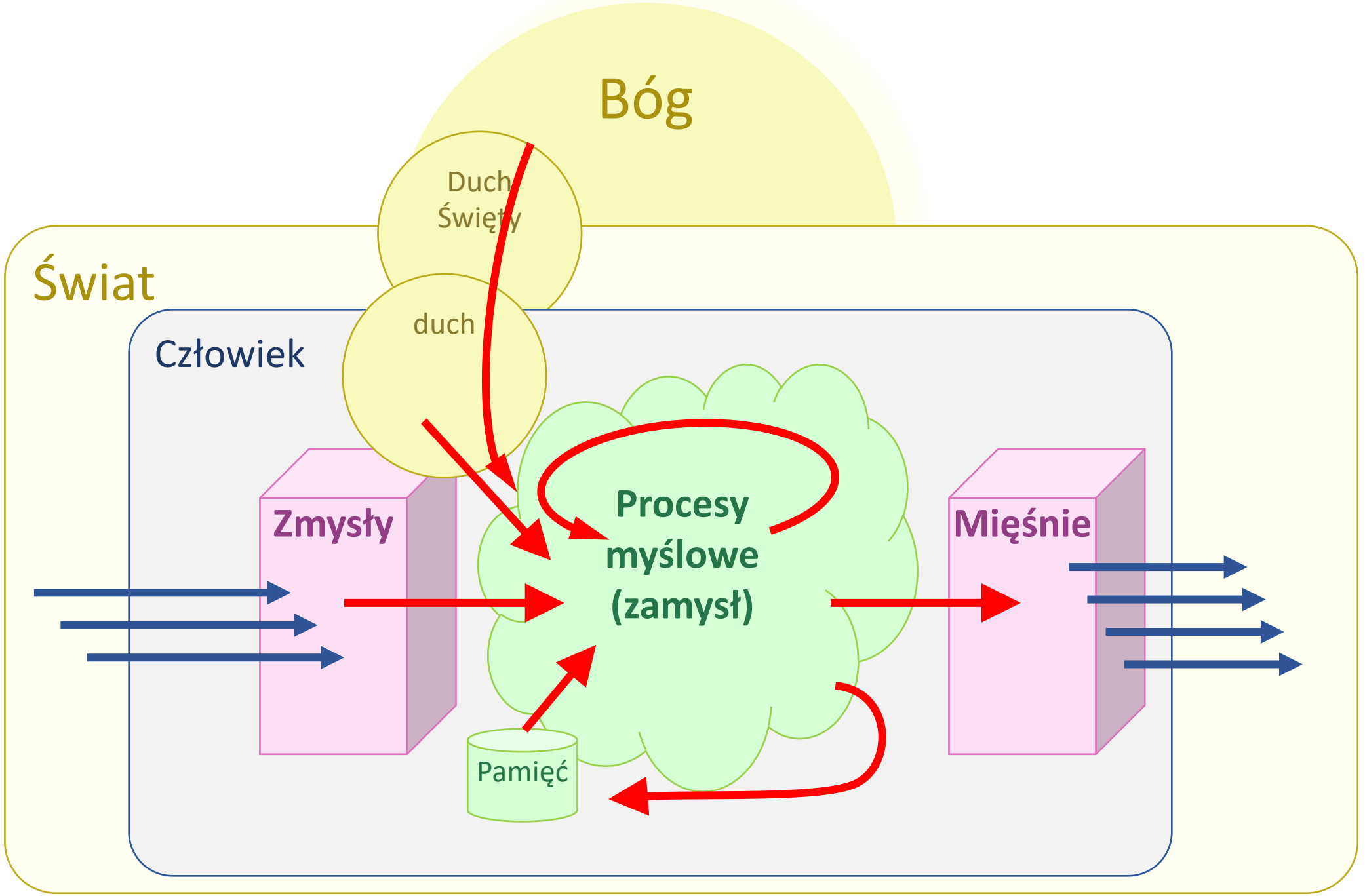
Bóg
Duch Święty
duch
Świat
Człowiek
Zmysły
Procesy myślowe (zamysł)
Mięśnie
Pamięć

Człowiek duchowy

Bo któż z ludzi zna to, co ludzkie, jak tylko duch ludzki w nim? Tak i to, co z Boga, nikt nie zna, jak tylko Duch Boga.

(12) Ale my nie przyjęliśmy ducha świata, lecz Ducha, który jest z Boga, abyśmy znali to wszystko, co zostało nam darowane przez Boga, o których też mówimy, nie w słowach nauczanych przez ludzką mądrość, lecz w słowach nauczanych przez Ducha Świętego, i to, co duchowe z duchowymi łączymy.

(14) [zmysłowy człowiek nie kuma]

(15) Człowiek duchowy (πνευματικοις – pneumatikois) wprawdzie rozsądza to wszystko, lecz sam przez nikogo nie jest rozsądzany.

Kto bowiem poznał myśl Pana, kto Go pouczy? Ale my mamy myśl Chrystusa.

(1Kor 2:11-15 tpn)

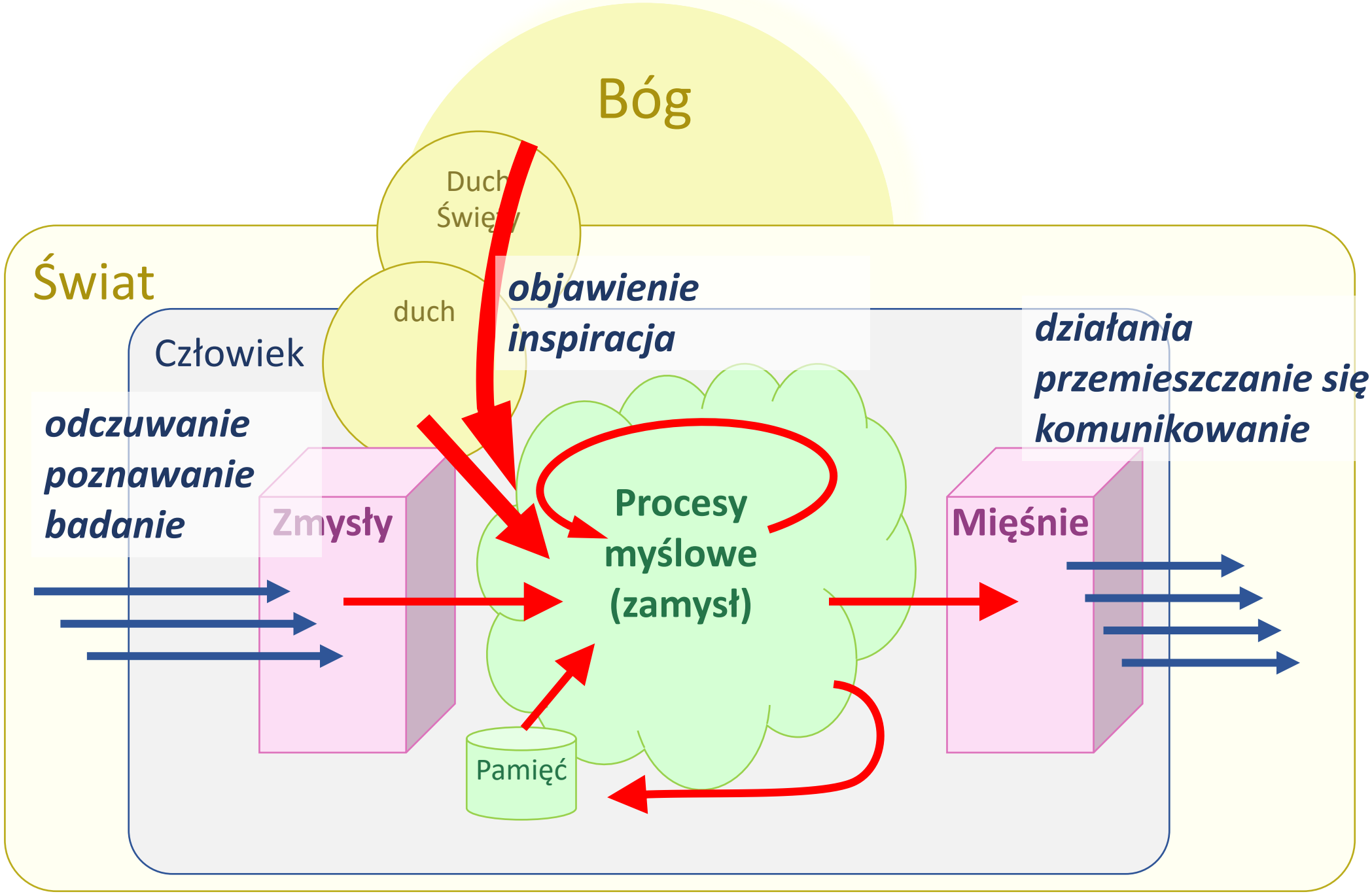
Bóg
Duch Święty
duch
Świat
Człowiek
objawienie
inspiracja
odczuwanie
poznawanie
badanie
Zmysły
Procesy myślowe (zamysł)
Pamięć
działania
przemieszczanie się
komunikowanie
Mięśnie

Epistemologia

Jak poznajemy prawdę?

- Poprzez badanie świata.
- Poprzez objawienie od Boga.

- Trudne pytanie:
  Czy czytanie Pisma Świętego jest badaniem czy objawieniem?

Po co nam więc Pismo Święte?

Trudne pytania

- Jak objawia się prawda w uczniu Jezusa?

- To po co nam Pismo?

Po co nam więc Pismo święte?

Z Pisma mam i obserwacje i objawienie, i …

… i dlatego ważne jest co czytam, czy Pismo święte jest święte.

Przekaz

Przekaz

1. Uczestnik, obserwator, prorok, autor
2. Kopista
3. Tłumacz
4. Redaktor, krytyk tekstu
5. Wydawca, drukarz
6. Pisarz

Jak Pismo Święte dotarło do nas

Kto	Co zrobił	Co z tego wyszło
Uczestnik, obserwator, prorok, autor	Opisał co widział, co usłyszał, co zostało mu objawione, skomentował to, wyłożył i zapisał na nośniku.	Autograf zawierający historię, proroctwo, nauczanie - wykład mądrości.
Kopista	Zwielokrotnił. Ale też pomylił się, skorygował błąd.	Manuskrypt z kopią - papirus, pergamin.
Tłumacz	Zapisał treść w innym języku.	Tłumaczenie jako zapisana wersja jakiejś kopi.
Redaktor, krytyk tekstu	Przygotował tekst do wydania, skorygował tekst ale też wprowadził swoje błędy.	Matryce drukarskie Pliki PDF i PostScript
Wydawca, drukarz	Powielił	Wielonakładowe wydanie książkowe
Pisarz	Cytował	Cytat (lub błędny cytat) w dziele autora

Autor

- **Kto:** Uczestnik, obserwator, prorok, autor
- **Co zrobił:** Opisał co widział, co usłyszał, co zostało mu objawione, skomentował to, wyłożył i zapisał na nośniku.
- **Co z tego zostało:** Autograf zawierający historię, proroctwo, nauczanie - wykład mądrości.

Przykładowy autor – Święty Łukasz

1. Czy znał Jezusa? Raczej nie.
2. Znał apostołów, głównie apostoła Pawła.
   - Łukasz przebywał z Pawłem długo
   - Paweł załatwił mu wejścia do świadków -> historia o Elżbiecie i Helim, historia z Betlejem
   - Łukasz przygotowywał kwity do procesu Pawła.
3. Wniosek: Łukasz jest świadkiem pracy apostołów ale jest też badaczem historii.

Wstęp do Ewangelii Łukasza

*(1) Ponieważ **wielu** podjęło się **sporządzić opis** tych **wydarzeń**, co do których **mamy zupełną pewność** (2) tak jak nam je **przekazali** ci, którzy od początku byli **naocznymi świadkami** i sługami słowa (3) postanowiłem i ja, który to wszystko od początku dokładnie **wybadałem**, **opisać** ci to po kolei, zacny Teofilu (4) abyś nabrał **pewności** co do tego, czego cię nauczono.*

(5) Za dni Heroda, króla Judei, żył pewien kapłan imieniem (…)

Wstęp do Dziejów Apostolskich

(1) Pierwszą księgę napisałem, Teofilu, o wszystkim, co Jezus zaczął czynić i czego nauczać (2) aż do dnia, w którym został wzięty w górę (…)

Apostoł Jan w swoim liście

(1) To wam oznajmiamy, co było od początku,
cośmy usłyszeli o Słowie życia,
*co **ujrzeliśmy** własnymi oczami,*
*na co **patrzyliśmy***
*i czego **dotykały** nasze ręce*
- (2) bo życie objawiło się:
*myśmy je **widzieli**,*
*o nim **zaświadczamy***
*i **oznajmiamy** wam życie wieczne,*
które było w Ojcu,
*a nam zostało **objawione***
*- (3) cośmy **ujrzeli** i **usłyszeli**,*
***oznajmiamy** także wam,*
abyście i wy mieli współuczestnictwo z nami. (…)
(4) Piszemy to w tym celu, aby nasza radość była pełna.
(5) Nowina, którą usłyszeliśmy od Niego
i którą wam głosimy, jest taka: (…)

(1J 1:1-9 bt5)

Apostoł Jan w Objawieniu

*(1) **Objawienie** Jezusa Chrystusa, które dał mu Bóg, aby **ukazać** swoim sługom to, co ma się stać wkrótce, a on to ukazał i posłał przez swojego anioła swemu słudze Janowi; (2) Który **poświadczył** słowo Boże i świadectwo Jezusa Chrystusa, i wszystko, co widział. (…)*

(4) Jan do siedmiu kościołów, które są w Azji. (…)

*(9) Ja, Jan, który też jestem waszym bratem i współuczestnikiem w ucisku i królestwie oraz w cierpliwości Jezusa Chrystusa, byłem na wyspie zwanej Patmos z powodu słowa Bożego i świadectwa Jezusa Chrystusa. (10) Znalazłem się w **zachwyceniu** Ducha w dniu Pańskim i **usłyszałem** za sobą głos potężny jakby trąby; (11) Który mówił: (…) Co widzisz, **napisz** w księdze i **poślij** do siedmiu kościołów, które są w Azji: do Efezu, (…) (12) I odwróciłem się, aby zobaczyć, (…)*

(Ap 1:1-19 ubg)

Apostoł Jan w Objawieniu

*(24) To jest ten uczeń, który świadczy o tym i to **napisał**, a **wiemy**, że jego **świadectwo** jest prawdziwe. (25) Jest też jeszcze wiele innych rzeczy, których dokonał Jezus, które gdyby miały być wszystkie z osobna spisane (γραφηται grafētai), sądzę, że i cały świat nie mógłby pomieścić ksiąg [**zwoi**] (βιβλια biblia), które byłyby napisane."*

(J 21:23nn ubg)

Dygresja Pawła o pergaminach

(1) Paweł, apostoł Jezusa Chrystusa z woli Boga, zgodnie z obietnicą życia, które jest w Chrystusie Jezusie; (2) Do Tymoteusza, umiłowanego syna.

(…)

*(13) Płaszcz, który zostawiłem w Troadzie u Karposa, przynieś ze sobą, gdy przyjdziesz, a także **księgi** [**zwoje**] (βιβλια biblia), zwłaszcza **pergaminy** (μεμβρανας membranas).*

(2Tm 4:13 ubg)

Autor i autografy

- Gdzie są autografy autorów?
  - Nie ma!
- Dlaczego nie ma autografów?
  - Pisano na papirusie, którego trwałość to maksimum 300 lat
  - Pergamin był znany ale nie do pisania listów tylko do produkcji ksiąg.
  - Ale …

- Jak to jest z tą bezbłędnością?

Dygresja o bezbłędności Pism

- Chicagowska Deklaracja w kwestii Bezbłędności Biblii - 1978
  - Przekład na stronie Reformowani.pl
  - Przekład Fabiana Błaszkiewicza w książce „*W co wierzą biblijni chrześcijanie*”.
- Na mój (nasz (FIB)) użytek przyjmuję, że bezbłędne są autografy ☺

Przekaz i natchnienie – gdzie działa Bóg?

1. Uczestnik, obserwator, prorok, autor?
2. Kopista?
3. Tłumacz?
4. Redaktor, krytyk tekstu?
5. Wydawca, drukarz?
6. Pisarz?

Pytanie:
Czy jeżeli Bóg działa na różnych etapach przekazywania do mnie treści pism, to czy szatan też może działać?

Skryba, Kopista

Kopista

- **Kto:** Kopista, skryba
- **Co zrobił:** Zwielokrotnił. Ale też pomylił się, skorygował błąd, zgubił kawałek, zmienił kolejność, coś dodał.
- **Co z tego zostało:** Manuskrypt z kopią - papirus, pergamin, zwój, kodeks.
- **Kiedy:** od I do XVI wieku.
- **Uwagi:**
  - Błędy? – zależy od (1) **intencji** i (2) **staranności**.
  - Koniec etapu kopiowania – Biblia Guttenberga 1453.
  - Koniec tego etapu w Polsce:
    Ewangeliarz Eliasza Ciołka, biskupa Płockiego, 1522

- **Bardzo ważny problem:** Czy starsze manuskrypty są lepsze niż młodsze?

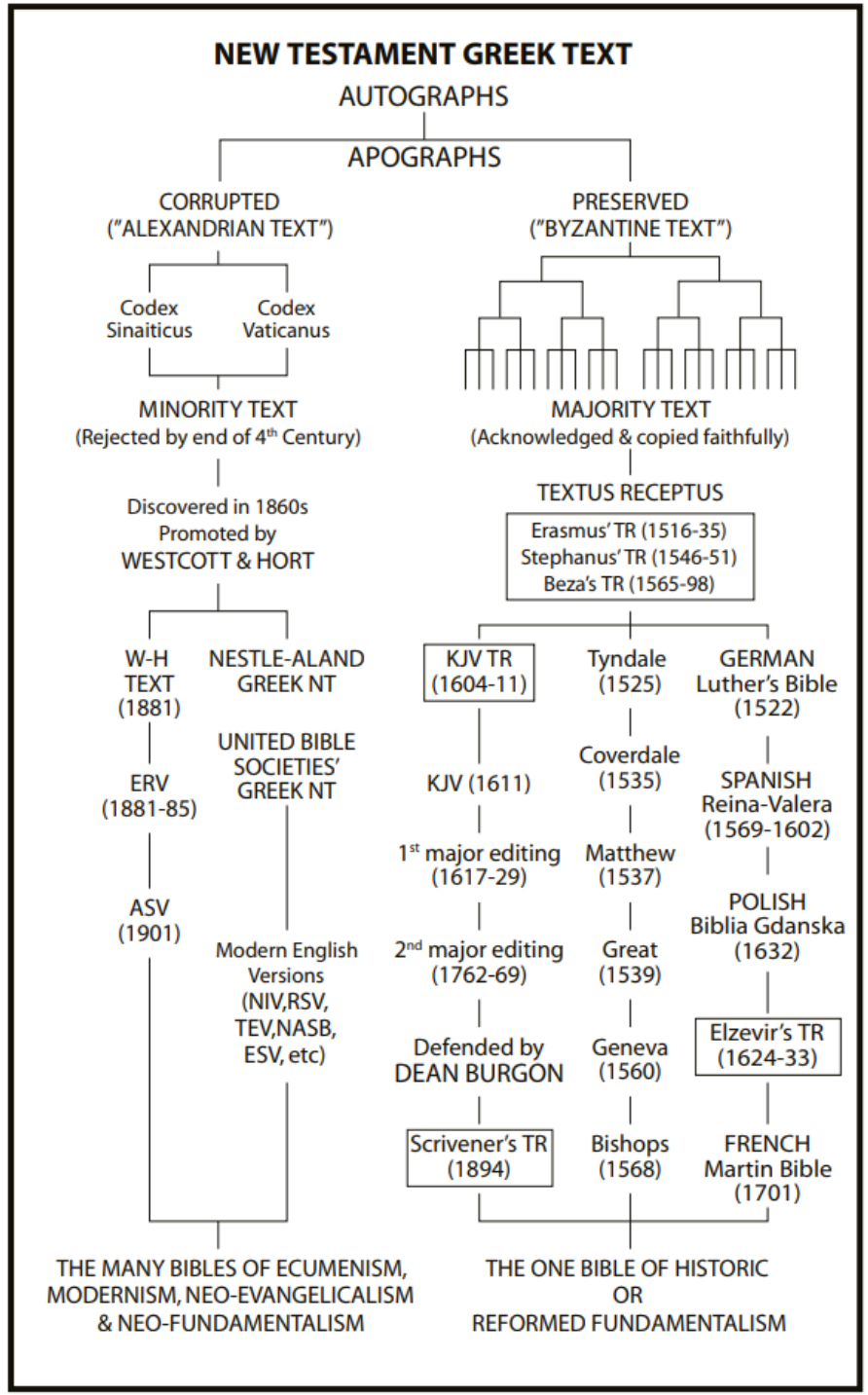
NEW TESTAMENT GREEK TEXT
AUTOGRAPHS
APOGRAPHS
CORRUPTED ("ALEXANDRIAN TEXT")
PRESERVED ("BYZANTINE TEXT")
Codex Sinaiticus
Codex Vaticanus
MINORITY TEXT (Rejected by end of 4th Century)
MAJORITY TEXT (Acknowledged & copied faithfully)
Discovered in 1860s Promoted by WESTCOTT & HORT
TEXTUS RECEPTUS
Erasmus' TR (1516-35)
Stephanus' TR (1546-51)
Beza's TR (1565-98)
W-H TEXT (1881)
NESTLE-ALAND GREEK NT
KJV TR (1604-11)
Tyndale (1525)
GERMAN Luther's Bible (1522)
UNITED BIBLE SOCIETIES' GREEK NT
ERV (1881-85)
KJV (1611)
Coverdale (1535)
SPANISH Reina-Valera (1569-1602)
1st major editing (1617-29)
Matthew (1537)
ASV (1901)
POLISH Biblia Gdanska (1632)
2nd major editing (1762-69)
Great (1539)
Modern English Versions (NIV,RSV, TEV,NASB, ESV, etc)
Elzevir's TR (1624-33)
Defended by DEAN BURGON
Geneva (1560)
Scrivener's TR (1894)
Bishops (1568)
FRENCH Martin Bible (1701)
THE MANY BIBLES OF ECUMENISM, MODERNISM, NEO-EVANGELICALISM & NEO-FUNDAMENTALISM
THE ONE BIBLE OF HISTORIC OR REFORMED FUNDAMENTALISM

NEW TESTAMENT GREEK TEXT

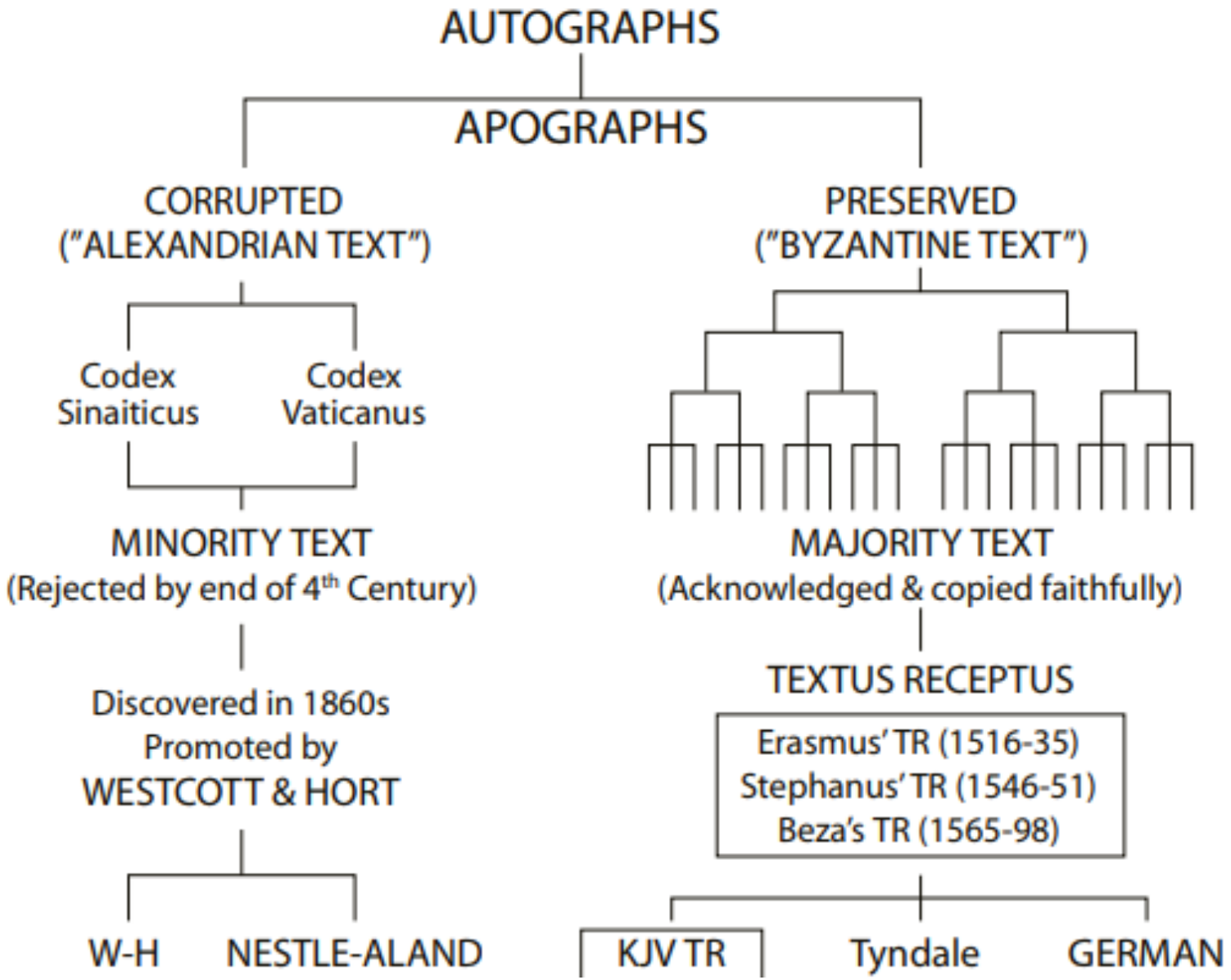

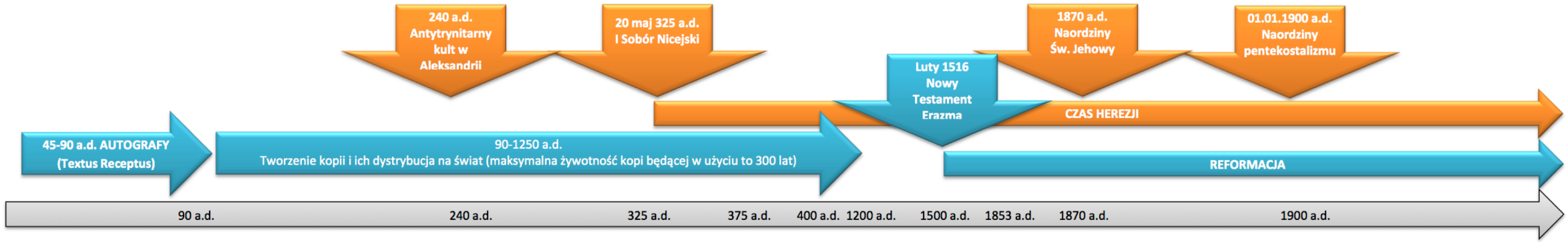

Księga	Rok powstania
Jakub	ok. 45
1 Tesaloniczan	50-51
2 Tesaloniczan	50-51
Galacjan	55
1 Koryntian	55
2 Koryntian	56
Rzymian	57
ew.Marka	50-60
ew. Mateusza	50-60
Filemon	61-62
Kolosan	61-62
Efezjan	61-62
ew. Łukasza	62
Dzieje	62
Filipian	62
1 Tymoteusz	63-64
Tytus	63-64
1 Piotr	63-64
2 Piotr	65
2 Tymoteusz	65
Hebrajczyków	68
Judy	60-70
ew. Jana	80-90
1 Jana	80-90
2 Jana	80-90
3 Jana	80-90
Objawienie	80-90

Antyniceańscy ojcowie kościoła cytujący fragmenty występujące w Textus Receptus a nie występujące w tekście Westcott & Hort

Polikarp (69-160 a.d.) biskup zboru w Smyrnie z Obj. 2:8, osobisty uczeń Jana, męczennik
Cytuje: trynitarną wersję Jana 5:7 w jego pełni, Marka 16:9, Marka 16:14, Marka 16:15-16, Marka 16:15-18, Marka 16:16, Marka 16:17-18, Marka 16:19, Marka 16:25,

Nikodem były lider Sanhedrin z Jana 3:1-21, Jana 7:45-51 i Jana 19:39-42
Cytuje: Marka 16:16 w 14 rozdz. "Ew. Nikodema" III wiek

Konstytucje apostolskie Księga II (250-300 a.d.) których autorem jest **Klementyn** (zm. 99 a.d.) biskup zboru w Rzymie
Cytuje: Jana 8:11

Calixtus (zm. 223 a.d.) biskup zboru w Rzymie w latach 218-222 a.d.męczennik
Cytuje: Jana 8:11

Irenaeus (zm. ok. 202 a.d.) uczeń Polikarpa biskup zboru w Lugdunum, przeciwnik gnostyków i tradycji
Broni oryginalnego zapisu liczby bestii w Obj. 13:18 χξς przeciw błędnemu zapisowi χις

Cyprian (200-258 a.d.) biskup zboru w Kartaginie, przeciwnik herezji Nowatianistów, męczennik
W *"Triadus of Cyprian"* cytuje trynitarną wersję 1 Jana 5:7

Marek 16:9-20 nie występuje w W&H
Jan 5:7 trynitarna wersja nie występuje w W&H
Jan 7:53-8:11 nie występuje w W&H
Obj. 13:18 liczba bestii w W&H to ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ

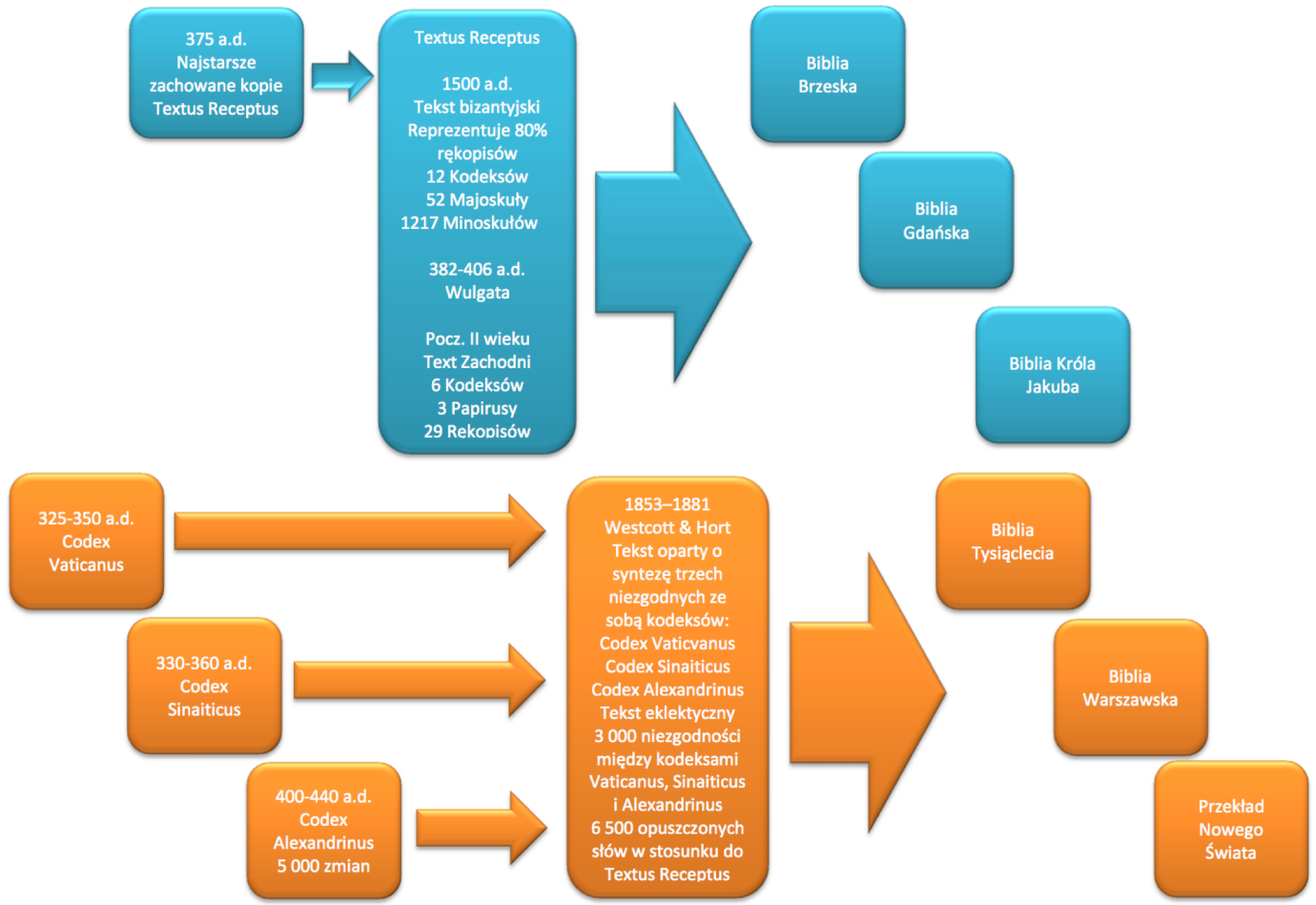

Manuskrypty zawierające kopie

1. Papirusy: II-VI wiek
2. Kodeksy manuskułowe: IV-XI wiek
3. Kodeksy minuskułowe IX-XVI

Manuskrypty – kilka uwag

- Manuskrypty pisano do XVI wieku – potem był już druk.
- Papirusy
  - Zachowane są zarówno kodeksy jak i niewielkie fragmenty zwojów i pojedynczych kart.
  - Najstarszy zachowany fragment datowany jest na 125 rok. (!)
  - Papirusów z uwagi na słabość materiałów ostało się niewiele.
- Kodeksy majuskułowe tworzone pomiędzy IV a XI wiekiem.
- Kodeksy minuskułowe spisane pomiędzy IX a XVI wiekiem.

Papirusy

Lista kodeksów papirusowych Nowego Testamentu

https://pl.wikipedia.org/wiki/Lista_kodeksów_papirusowych_Nowego_Testamentu

Nazwa	Data	Zawiera	Instytucja	Numer katalogowy	Miejsce przechowywania	Kraj	Źródło
$\mathfrak{P}^{1}$	III wiek	Mt 1	Uniwersytet Pensylwanii	P. Oxyrhynchus 2; E 2746	Filadelfia	Stany Zjednoczone	[3]
$\mathfrak{P}^{2}$	VI wiek	J 12	Narodowe Muzeum Archeologiczne we Florencji	Inv. 7134	Florencja	Włochy	[3]
$\mathfrak{P}^{3}$	ok. 600	Łk 7; 10	Austriacka Biblioteka Narodowa	Pap. G. 2323	Wiedeń	Austria	[3]
$\mathfrak{P}^{4}$	III wiek	Łk 1-6	Biblioteka Narodowa Francji	Suppl. Gr. 1120	Paryż	Francja	[3]
$\mathfrak{P}^{5}$	III wiek	J 1; 16; 20	British Library	P. Oxyrhynchus 208. 1781; Inv. 782. 2484	Londyn	Wielka Brytania	[3]
$\mathfrak{P}^{6}$	IV wiek	J 10; 11	Bibliothèque Nationale et Universitaire de Strasbourg	Pap. copt. 379. 381. 382. 384	Strasburg	Francja	[3]
$\mathfrak{P}^{7}$	ok. 300(?)	Łk 4	Nacionalna biblioteka Ukrajiny imeni W. I. Wernads'koho	Petrov 553	Kijów	Ukraina	[3]
$\mathfrak{P}^{8}$	IV wiek	Dz 4-6	Staatliche Museen zu Berlin	Inv. 8683	Berlin	Niemcy	[4]
$\mathfrak{P}^{9}$	III wiek	1 J 4	Houghton Library, Uniwersytet Harvarda	P. Oxyrhynchus 402; Inv. 3736	Cambridge	Stany Zjednoczone	[4]
$\mathfrak{P}^{10}$	IV wiek	Rz 1	Houghton Library, Uniwersytet Harvarda	P. Oxyrhynchus 209; Inv. 2218	Cambridge	Stany Zjednoczone	[4]
$\mathfrak{P}^{11}$	VI wiek	1 Kor 1-7	Rosyjska Biblioteka Narodowa	Gr. 258A	Petersburg	Rosja	[4]

200 pozycji !

„Świadek tekstu” - Papirus Rylandsa 457

- fragment papirusu o wymiarach 9 na 6 centymetrów.
- Na jednej stronie widniał urywek z Ewangelii według Jana 18:31-33, a na drugiej wersety 37 i 38.
- Wg fachowców o paleografii papirus ten powstał w pierwszej połowie II wieku n.e. (czyli około 125 roku?)

Manuskrypty
Kodeksy majuskułowe (IV-XI)

Lista kodeksów majuskułowych Nowego Testamentu

https://pl.wikipedia.org/wiki/Lista_kodeksów_majuskułowych_Nowego_Testamentu

#	Symbol	Nazwa	Data	Zawiera	Instytucja	Miasto	Kraj
01	ℵ	Kodeks Synajski	IV	Ewangelie, Dz, Listy Pawła, Ap	Biblioteka Brytyjska, Add. 43725; Uniwersytet Lipski	Londyn; Lipsk	W. Brytania; Niemcy
02	A	Aleksandryjski	V	Ewangelie, Dz, Listy Pawła, Ap	Biblioteka Brytyjska, Royal 1 D. VIII	Londyn	W. Brytania
03	B	Watykański	IV	Ewangelie, Dz, Listy Pawła	Biblioteka Watykańska, Gr. 1209	Watykan	
04	C	Kodeks Efrema	V	Ewangelie, Dz, Listy Pawła, Ap	Biblioteka Narodowa Francji, Gr. 9	Paryż	Francja
05	D^{ea}	Kodeks Bezy	V	Ewangelie, Dzieje	Cambridge University Library, Nn. 2. 41	Cambridge	W. Brytania
06	D^{p}	Kodeks z Clermont	VI	Listy Pawła	Biblioteka Narodowa Francji, Gr. 107 AB	Paryż	Francja
07	E^{e}	Bazylejski	VIII	Ewangelie	Uniwersytet Bazylejski, AN III 12	Bazylea	Szwajcaria
08	E^{a}	Laudiański	VI	Dzieje Apostolskie	Biblioteka Bodlejańska, Laud. Gr. 35	Oksford	W. Brytania
09	F^{e}	Boreelianus	IX	Ewangelie	Uniwersytet w Utrechcie, Ms. 1	Utrecht	Holandia
010	F^{p}	Augiensis	IX	Listy Pawła	Trinity College, B. XVII. 1	Cambridge	W. Brytania
011	G^{e}	Seidelianus I	IX	Ewangelie	Biblioteka Brytyjska, Harley 5684	Londyn	W. Brytania
012	G^{p}	Boernerianus	IX	Listy Pawła	Sächsischen Landesbibliothek, A 145b	Drezno	Niemcy
013	H^{e}	Seidelianus II	IX	Ewangelie	Uniwersytet Hamburski, codex 91 Trinity College, B. XVII 20, 21	Hamburg Cambridge	Niemcy W. Brytania
014	H^{a}	Mutinensis	IX	Dzieje Apostolskie	Biblioteca Estense, A.V. 6.3. (G. 196), fol 9-51	Mediolan	Włochy
015	H^{p}	Coislinianus	VI	Listy Pawła	Biblioteka Narodowa Francji, Wielka Ławra, Rosyjska Biblioteka Narodowa i inne biblioteki Europy	Paryż, Athos, Kijów, Petersburg, Moskwa, Modena	Francja, Grecja, Ukraina, Rosja, Włochy

1000 pozycji !

Kodek Watykański B

- Wiemy, że Erazm korespondował z prefektem biblioteki watykańskiej na temat treści tego kodeksu.
- Historia udokumentowana od XV wieku.
- Faksymile udostępniane dopiero około 1866 roku. Wcześniej niedostępne.

Kodeks Synajski א

- Odnalezione około 1844 roku.
- Prawie kompletny. Zawiera
  - całą Septuagintę.
  - Prawie cały NT
  - List Barnaby.

- Ale budzi kontrowersje.

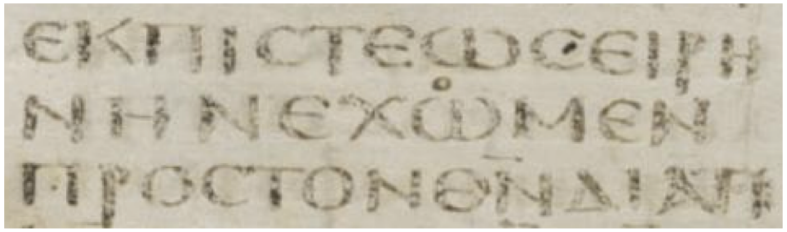

Daniel u Marka w kodeksie Synajskim א

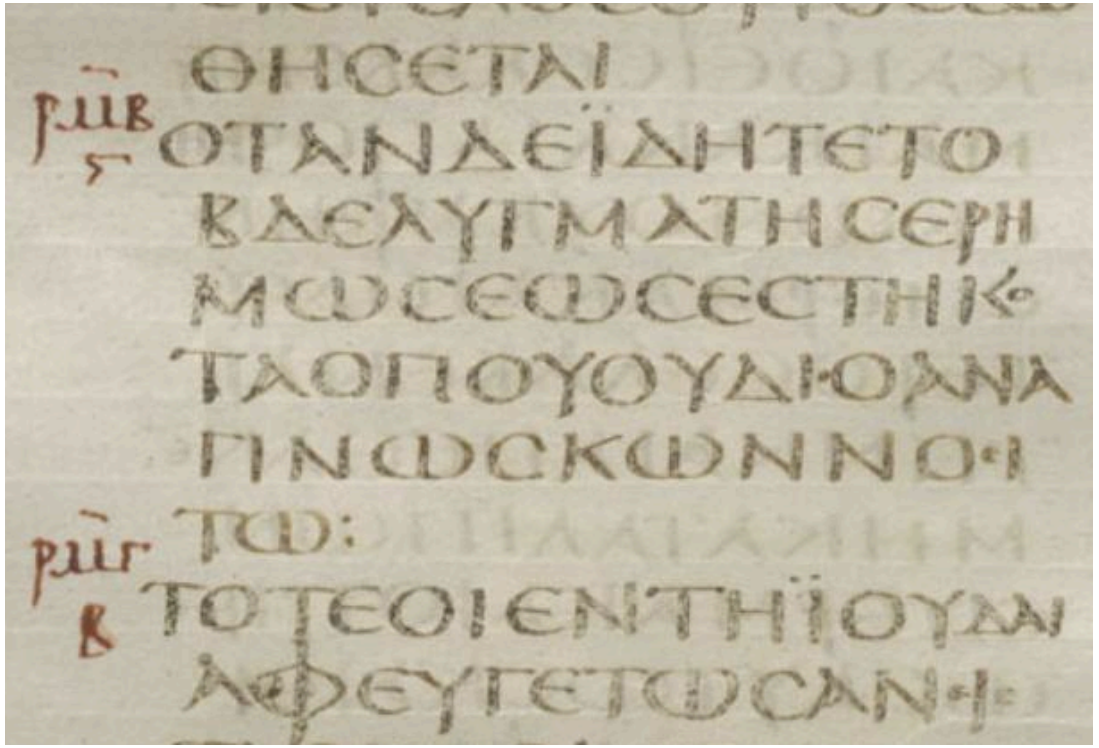

- οταν δε ϊδητε το βδελυγμα της ερη μωσεως εστηκο τα οπου ου δι · ο ανα γινωσκων νοει τω :

  ΟΤΑΝ ΔΕ ΪΔΗΤΕ ΤΟ
  ΒΔΕΛΥΓΜΑ ΤΗC ΕΡΗ
  ΜΩCΕΩC ΕCΤΗΚΟ
  ΤΑ ΟΠΟΥ ΟΥ ΔΙ · Ο ΑΝΑ
  ΓΙΝΩCΚΩΝ ΝΟΕΙ
  ΤΩ :

- Serwis brytyjski
  - http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_43725_f001r
- Serwis niemiecki:
  - http://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1209/1301

Daniel u Marka w Kodeksie Watykański

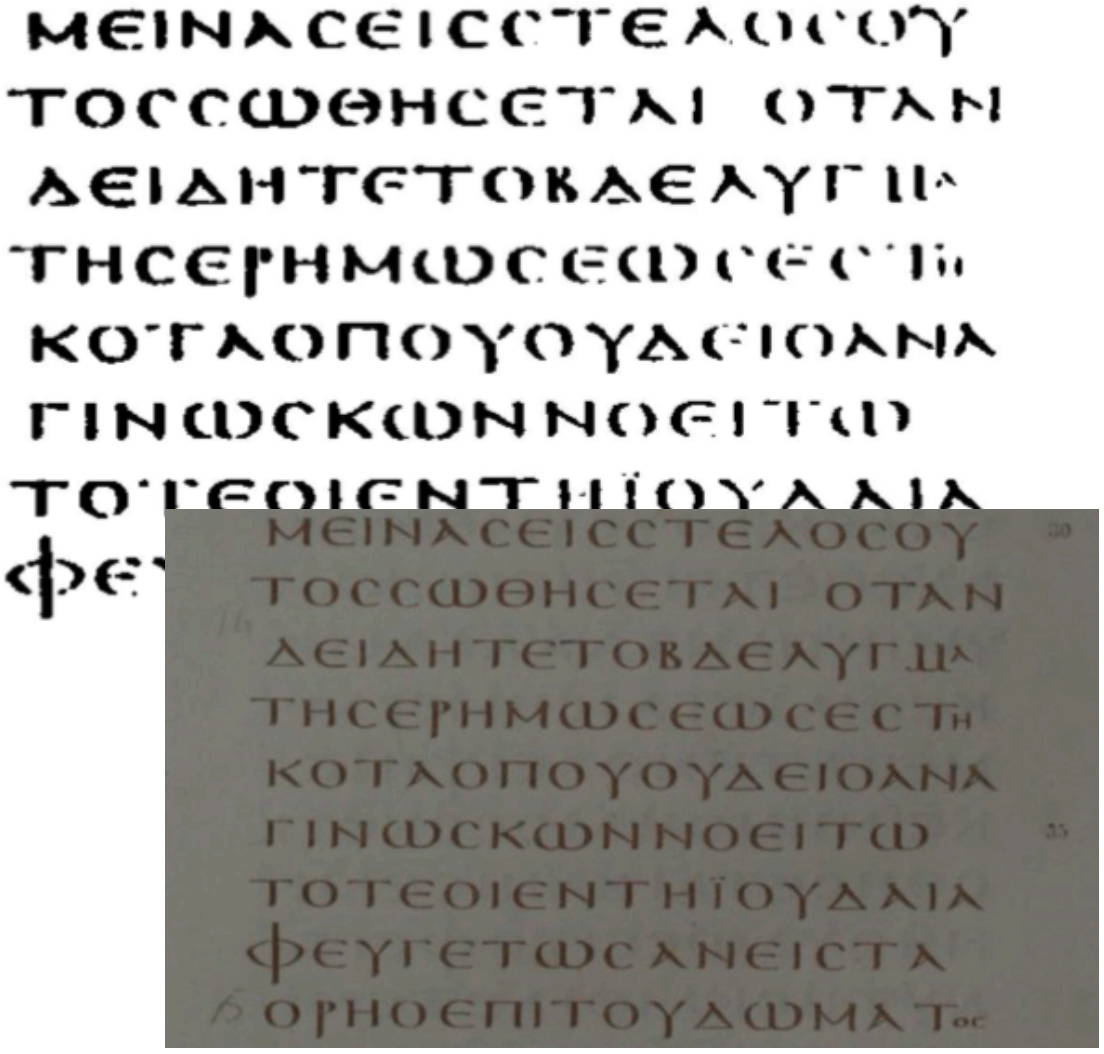

- I kolejny serwis, zrobiony przez Niemców, zawierający bardzo dobrą fotokopię kodeksu. http://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1209
  Szukany tekst jest w 3 kolumnie, pod koniec, na stronie 1297 czyli pod linkiem http://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1209/1301

Daniel u Marka w Kodeks Aleksandryjski

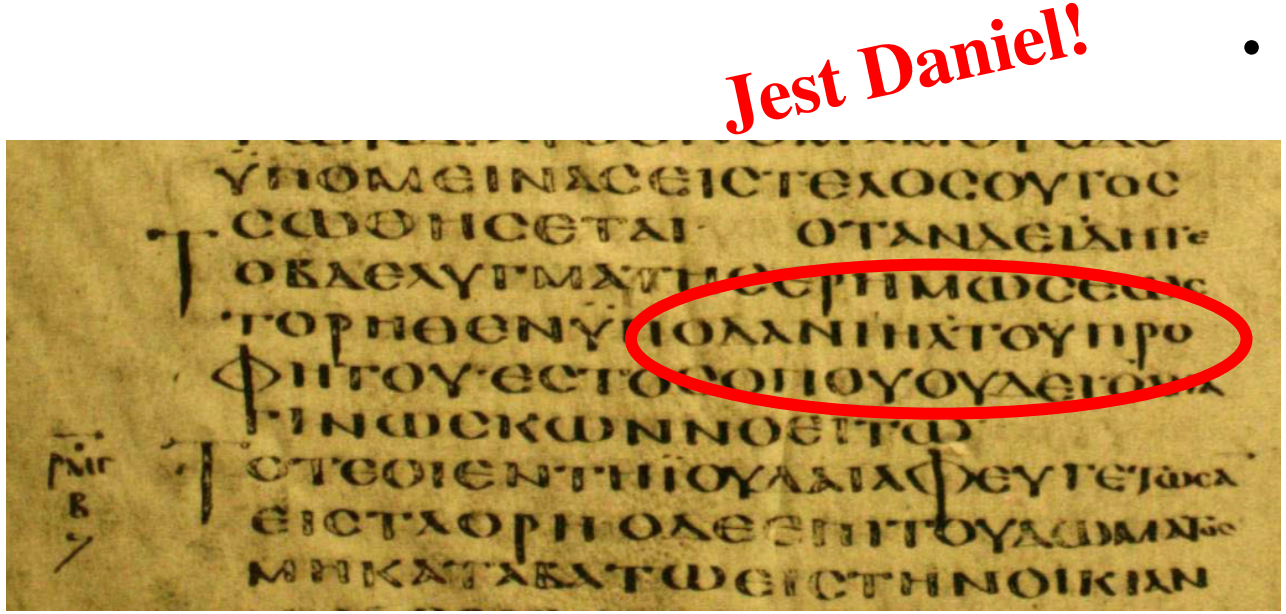

- Tu jest
  - ΟΤΑΝ ΔΕ ΙΔΗΤΕ Τ-
    Ο ΒΔΕΛΥΓΜΑ ΤΗΣ ΕΡΗΜΩΣΕΩΣ
    ΤΟ ΡΗΘΕΝ ΥΠΟ ΔΑΝΙΗΛ ΤΟΥ ΠΡΟ-
    ΦΗΤΟΥ ΕΣΤΟΣ ΕΣΤΩΣ ΟΠΟΥ ΟΥ ΔΕΙ Ο
    ΑΝΑ-
    ΓΙΝΩΣΚΩΝ ΝΟΕΙΤΩ
    ΤΟΤΕ ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΙΟΥΔΑΙΑ ΦΕΥΓΕΤΩΣΑΝ
    ΕΙΣ ΤΑ ΟΡΗ
- w British Museum pod adresem:
- http://www.csntm.org/manuscript/zoomify/GA_02?image=GA_02_0018b.jpg&page=2#viewer

Daniel u Marka w Kodeksie Efrema - palimset

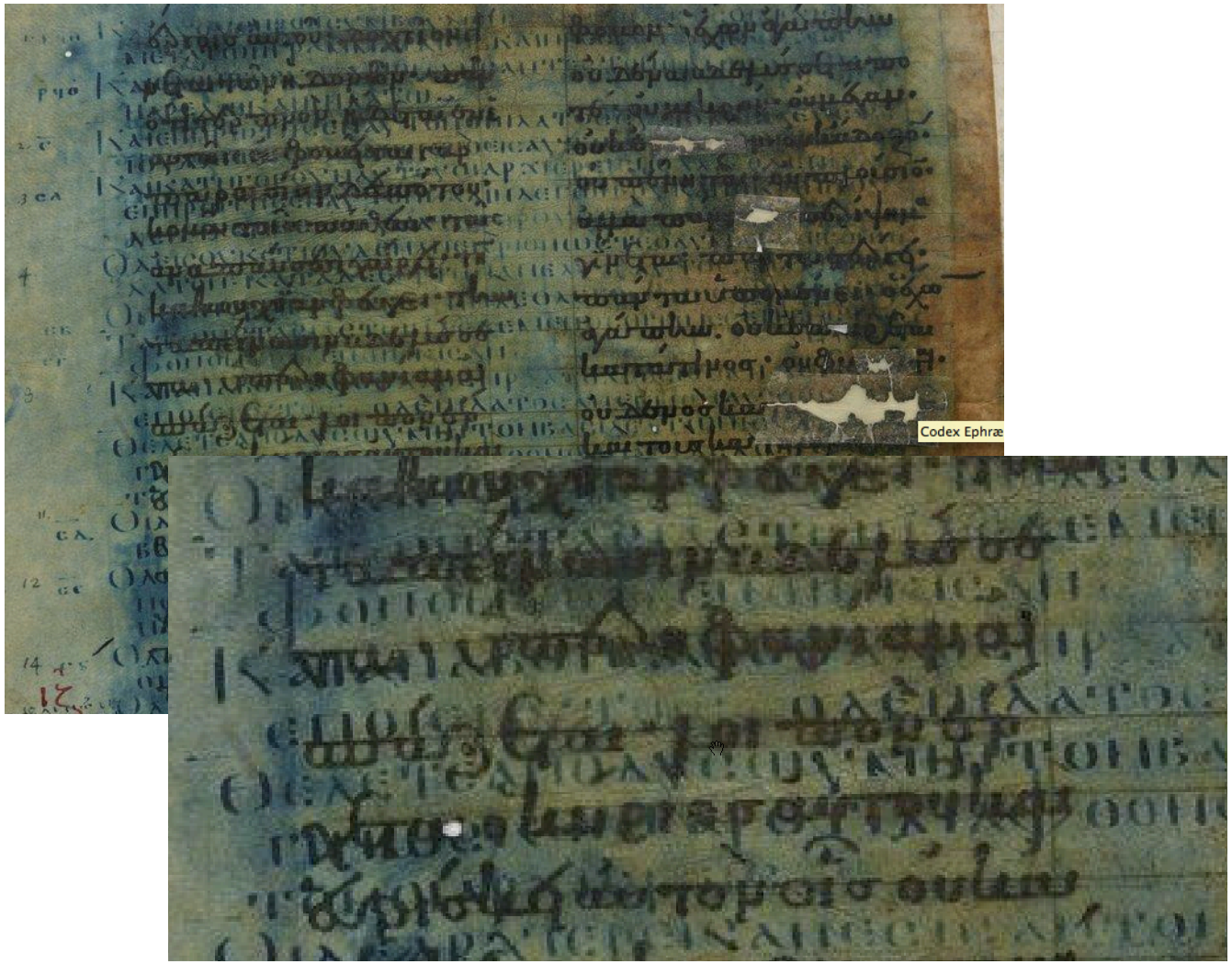

ΓΑΡΑΙΗΜΕΡΑΙΕΚΕΙΝΑΙΘΛΙΨΙΣΟΙΑΟΥΓΕΓΟΝΕΝΤΟΙ
ΑΥΤΗΑΠΑΡΧΗΣΚΤΙΣΕΩΣΗΣΕΚΤΙΣΕΝΟΘΣΕΩΣΤΟΥΝΥ
ΚΑΙΟΥΜΗΓΕΝΗΤΑΙ
ΚΑΙΕΙΜΗΚΣΕΚΟΛΟΒΩΣΕΝΤΑΣΗΜΕΡΑΣΟΥΚΑΝΕΣΩΘΗ
ΠΑΣΑΣΑΡΞΑΛΛΑΔΙΑΤΟΥΣΕΚΛΕΚΤΟΥΣΟΥΣΕΞΕΛΕΞΑΤΟ
ΕΚΟΛΟΒΩΣΕΝΤΑΣΗΜΕΡΑΣ
ΚΑΙΤΟΤΕΕΑΝΤΙΣΥΜΙΝΕΙΠΗΙΔΟΥΩΔΕΟΧΣΗΕΚΕΙΜΗ
ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΕΓΕΡΘΗΣΟΝΤΑΙΔΕΨΕΥΔΟΧΡΙΣΤΟΙΚΑΙ
ΨΕΥΔΟΠΡΟΦΗΤΑΙΚΑΙΔΩΣΟΥΣΙΝΣΗΜΕΙΑΚΑΙΤΕΡΑΤΑ
ΠΡΟΣΤΟΑΠΟΠΛΑΝΑΝΕΙΔΥΝΑΤΟΝΚΑΙΤΟΥΣΕΚΛΕΚΤΟΥΣ
ΥΜΕΙΣΔΕΒΛΕΠΕΤΕΙΔΟΥΠΡΟΕΙΡΗΚΑΥΜΙΝΠΑΝΤΑ
ΑΛΛΑΕΝΕΚΕΙΝΑΙΣΤΑΙΣΗΜΕΡΑΙΣΜΕΤΑΤΗΝΘΛΙΨΙΝΕΚΕΙ
ΝΗΝΟΗΛΙΟΣΣΚΟΤΙΣΘΗΣΕΤΑΙ ΚΑΙΗΣΕΛΗΝΗΟΥΔΩ
ΣΕΙΤΟΦΕΓΓΟΣΑΥΤΗΣΚΑΙΟΙΑΣΤΕΡΕΣΕΣΟΝΤΑΙΕΚΤΟΥ
ΟΥΡΑΝΟΥΠΙΠΤΟΝΤΕΣΚΑΙΑΙΔΥΝΑΜΕΙΣΑΙΕΝΤΟΙΣΟΥ
ΡΑΝΟΙΣΣΑΛΕΥΘΗΣΟΝΤΑΙ
ΚΑΙΤΟΤΕΟΨΟΝΤΑΙΤΟΝΥΝΤΟΥΑΝΟΥΕΡΧΟΜΕΝΟΝΕΝ
ΝΕΦΕΛΑΙΣΜΕΤΑΔΥΝΑΜΕΩΣΗΟΛΛΗΣΚΑΙΔΟΞΗΣΚΑΙ
ΤΟΤΕΑΠΟΣΤΕΛΕΙΤΟΥΣΑΓΓΕΛΟΥΣΑΥΤΟΥΚΑΙΕΠΙΣΥ
ΝΑΞΕΙΤΟΥΣΕΚΛΕΚΤΟΥΣΑΥΤΟΥΕΚΤΩΝΤΕΣΣΑΡΩ
ΑΝΕΜΩΝΑΠΑΚΡΟΥΓΗΣΕΩΣΑΚΡΟΥΟΥΡΑΝΟΥ
ΑΠΟΔΕΤΗΣΣΥΚΗΣΜΑΘΕΤΕΤΗΝΠΑΡΑΒΟΛΗΝ ΟΤΑΝΗ
ΔΗΟΚΛΑΔΟΣΑΥΤΗΣΑΠΑΛΟΣΓΕΝΗΤΑΙΚΑΙΕΚΦΥΗ
ΤΑΦΥΛΛΑΓΙΝΩΣΚΕΤΕΟΤΙΕΓΓΥΤΘΕΡΟΣΕΣΤΙΝ ΟΥ
ΤΩΣΚΑΙΥΜΕΙΣΟΤΑΝΙΔΗΤΕΤΑΥΤΑΓΙΝΟΜΕΝΑΓΙΝΩ
ΣΚΕΤΕΟΤΙΕΓΓΥΣΕΣΤΙΝΕΠΙΘΥΡΑΙΣ ΑΜΗΝΛΕΓΩΥΜΙ
ΟΤΙΟΥΜΗΠΑΡΕΛΘΗΙΓΕΝΕΑΑΥΤΗΜΕΧΡΙΣΟΥΤΑΥΤΑ
ΠΑΝΤΑΓΕΝΗΤΑΙΟΟΥΡΑΝΟΣΚΑΙΗΓΗΠΑΡΕΛΕΥΣ-
ΤΑΙΟΙΔΕΛΟΓΟΙΜΟΥΟΥΜΗΠΑΡΕΛΘΩΣΙΝ
ΠΕΡΙΔΕΤΗΣΗΜΕΡΑΣΕΚΕΙΝΗΣΗΤΗΣΩΡΑΣΟΥΔΕΙΣ
ΟΙΔΕΝ ΛΟΙΟΙΕΝΟΥΡΑΝΩΟΥΔΕΟΥΣΕΙΜΗ
ΟΠΗΡ ΒΛΕΠΕΤΕΑΓΡΥΠΝΙΤΕΚΑΙΠΡΟΣΕΥΧΕΣΘΑΙ
ΟΥΚΟΙΔΑΤΕΓΑΡΠΟΤΕΟΚΑΙΡΟΣΕΣΤΙΝ ΩΣΑΝΟΣ
ΑΠΟΔΗΜΟΣΑΦΕΙΣΤΗΝΟΙΚΙΑΝΑΥΤΟΥΚΑΙΔΟΥΣΤΟΙΣ
ΔΟΥΛΟΙΣΑΥΤΟΥΤΗΝΕΞΟΥΣΙΑΝΚΑΙΕΚΑΣΤΩΤΟΕΡΓΟΝ
ΑΥΤΟΥΚΑΙΤΩΘΥΡΩΡΩΝΕΤΕΙΑΤΟΙΝΑΓΡΗΓΟΡΗ
ΓΡΗΓΟΡΕΙΤΕΟΥΝΟΥΚΟΙΔΑΤΕΓΑΡΠΟΤΕΟΚΣΤΗΣΟΙ
ΚΙΑΣΕΡΧΕΤΑΙΠΟΨΕΗΜΕΣΟΝΥΚΤΙΟΝΗΑΛΕΚΤΟ
ΡΟΦΩΝΙΑΣΗΠΡΩΙ ΜΗΕΛΘΩΝΕΞΕΦΝΗΣΕΥΡΗ
ΥΜΑΣΚΑΘΕΥΔΟΝΤΑΣ ΟΔΕΓΜΙΝΛΕΓΩΠΑΣΙΝΛΕ
ΓΩΓΡΗΓΟΡΕΙΤΑΙ

22 Marc. XIII. 19—37.

Manuskrypty
Kodeksy minuskułowe (IX-XVI)

Minuskuł 2 (Gregory-Aland)

- XI wiek
- cztery Ewangelie
- Język grecki
- Rozmiary 19,5 × 15,2 cm

Kodeksy majuskułowe

- Kodeks Bazylejski A.N.IV.2
- 18,5 × 11,5 cm
- Nowy Testament (bez Apokalipsy)
- XII wiek

Pisarz (ojcowie apostolscy)

Pisarz

- **Kto:** Pisarz
- **Co zrobił:** Cytował.
- **Co z tego zostało:** Cytat (lub błędny cytat) w dziele autora.
- **Kiedy:**
  - I, II, III wiek – Ojcowie apostolscy
  - IV–XII – Ojcowie kościoła (św. Augustyn, św. Tomasz)

Uwagi:

- Dzieła pisarzy też były kopiowane, drukowane, fałszowane.
- Okazuje się, że w Pismach Ojców Apostolskich (I i II wiek) zacytowano praktycznie cały NT, brakuje tylko kilku wersetów.

Tłumacz i tłumaczenia

Tłumacz

- **Kto:** Tłumacz
- **Co zrobił:** Zapisał treść w innym języku.
- **Co z tego zostało:** Tłumaczenie jako zapisana wersja jakiejś kopi.
- **Kiedy:**
  - Wczesne: I, II, III, IV wiek
  - Średniowieczne: XII-XV wiek
  - Renesansowe: XVI wiek
  - Współczesne: od XIX

Wczesne przekłady

- Znamy tłumaczenia z II wieku:
  - syryjski
  - staro łaciński (przed Wugatą)
  - koptyjski
- Późniejsze tłumaczenia, III i IV wiek:
  - ormiański
  - gruziński
  - etiopski
  - Wulgata (405)
- Warto podkreślić dużą rolę Wulgaty jako świadka tekstu.

Przekłady średniowieczne na Wystawie

- Manuskrypt przekładu Wycliff’a
- Biblia Królowej Zofii – rekonstrukcja pierwszej karty
- Apokalipsa Krzyżaków

Redaktor i redakcja

Redaktor

- **Kto:** Redaktor, krytyk tekstu
- **Co zrobił:** Przygotował tekst do wydania, skorygował tekst ale też wprowadził swoje błędy.
- **Co z tego zostało:** Matryce drukarskie, pliki PDF i PostScript
- **Kiedy:** od XVI wieku

Różnice w naszych Bibliach

Znikający Jezus - J16:16

- ***bt5*** *(16) Jeszcze chwila, a nie będziecie Mnie widzieć, i znowu chwila, a ujrzycie Mnie.*
- ***tpnt*** *(16) Jeszcze chwila, a nie ujrzycie mnie i znowu chwila, a ujrzycie mnie,* ***bo ja idę do Ojca****.*

Ap 22:19 Co będzie ujmowane gmerającym w Piśmie. (Erazmowa wpadka)

- *bt: "A jeśliby ktoś odjął coś ze słów księgi tego proroctwa, to Bóg odejmie mu udział w **drzewie życia** i w Mieście Świętym - które są opisane w tej księdze";*
- *ubg: " A jeśli ktoś odejmie coś ze słów księgi tego proroctwa, odejmie też Bóg jego dział z **księgi życia** i ze świętego miasta, i z rzeczy, które są opisane w tej księdze".*

- Łacina: księga, drzewo
- Greka: księga, drzewo

Czy samym chlebem człowiek żyje? (Łk 4:4)

- *bt: "Odpowiedział mu Jezus: Napisane jest: Nie samym chlebem żyje człowiek."*
- *ubg: "Ale Jezus mu odpowiedział: Jest napisane: Nie samym chlebem będzie żył człowiek, **ale każdym słowem Bożym**".*

Dwie poważne różnice

- Comma Johaneum
- 1Tm 3:16

- … i dużo różnic nieistotnych

Comma Johaneum (1J 5:6-8)

BT5: (6) Jezus Chrystus jest Tym, który przyszedł przez wodę i krew, i Ducha, nie tylko w wodzie, lecz w wodzie i we krwi. Duch daje świadectwo, bo Duch jest prawdą. (7) Trzej bowiem dają świadectwo: (8) Duch, woda i krew, a ci trzej w jedno się łączą."

UBG: (6) To jest ten, który przyszedł przez wodę i krew, Jezus Chrystus, nie tylko w wodzie, ale w wodzie i we krwi; a Duch jest tym, który świadczy, bo Duch jest prawdą. (7) Trzej bowiem świadczą w niebie: Ojciec, Słowo i Duch Swięty, a ci trzej jedno są. (8) A trzej świadczą na ziemi: Duch, woda i krew, a ci trzej są zgodni."

- Co ciekawego: ten fragment jest w Wulgacie, a co za tym idzie jest u X. Wujka!

1Tm3:16

*BT5: (16) A bez wątpienia wielka jest tajemnica pobożności. **Ten**, który objawił się w ciele, usprawiedliwiony został w Duchu, ukazał się aniołom, ogłoszony został poganom, znalazł wiarę w świecie, wzięty został w chwale.*

*TPNT: (16) A zgodnie wyznajemy: Wielka jest tajemnica pobożności, **Bóg** został ukazany w ciele, uznany za sprawiedliwego w duchu, ukazany posłańcom, zwiastowany wśród narodów, zawierzono Mu na świecie, został wzięty w górę w chwale.*

- OC czy THOC

NEW TESTAMENT GREEK TEXT

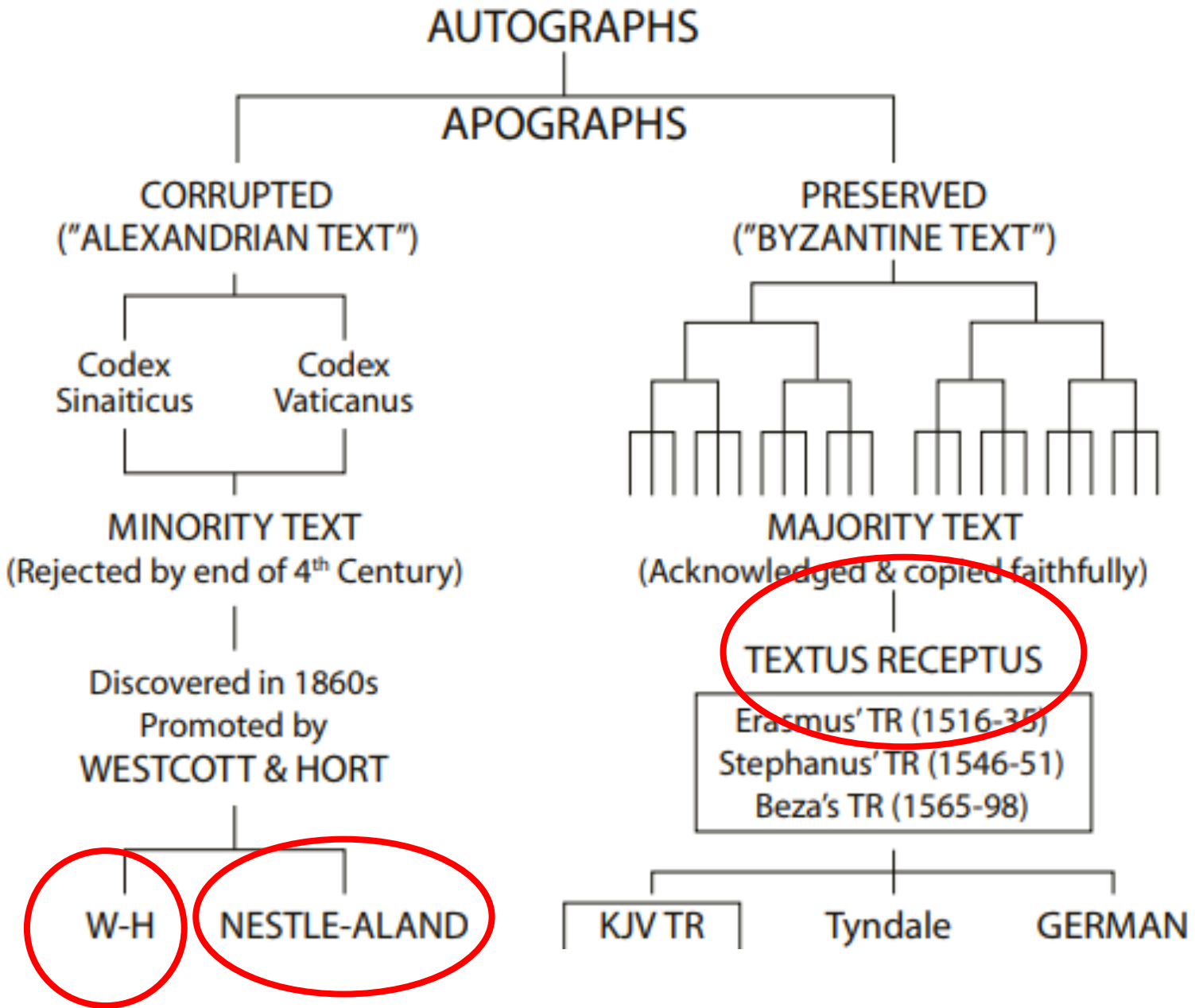

Wydania tekstu greckiego

1. *Textus Receptus,* 1516-1633
2. *The New Testament in the Original Greek*, Westcott i Hort - 1881
3. *Novum Testamentum Graece*, Nestle-Aland – 1898-2012 (NA28)

O *Textus Receptus* 1516-1633

- Dzieło zapoczątkowane przez Erazma z Rotterdamu
  - Pierwsze wydanie greckiego NT z 1516
  - Wydanie drugie z 1519
  - Wydania kolejne: 1522, 1527 i 1535.
- Robert Estienne zwany Stephanusem:
  - 1546 - pierwsze wydanie, na podstawie trzeciego wydania Erazma, poligloty Kompuleńskiej i innych manuskryptów.
  - 1550 - Editio Regia - piękna grecka czcionka, która staje się standardem
  - to wydanie 9 razy drukował Teodor Beza w Genewie w latach 1565–1604 – **aparat krytyczny**
  - 1551 - chyba to wydanie ma **numerację wersetów**, zawierało też tekst łaciński
- Teodor Beza – krytyka tekstu
- Zespól biblistów tworzących KJV
  - Przekład KJV i dobre przekłady narodowe (między innymi BG 1632)
  - Wydanie TR z 1633 roku

O *Textus Receptus* 1516-1633

Textum ergo habes, nunc ab omnibus receptum: in quo nihil immutatum aut corruptum damus.

- Tu zapisano, że

  Textum *ergo habes, nunc ab omnibus* ***receptum*** *: in quo nihilim mutatum aut corruptum damus.*

- A po polsku to będzie mniej więcej takie coś ...

  Tekst, który trzymasz jest uzgodniony i [wg nas] nie zawiera błędów.

Textus Receptus w sieci wg. *Blue Letter Biblie*

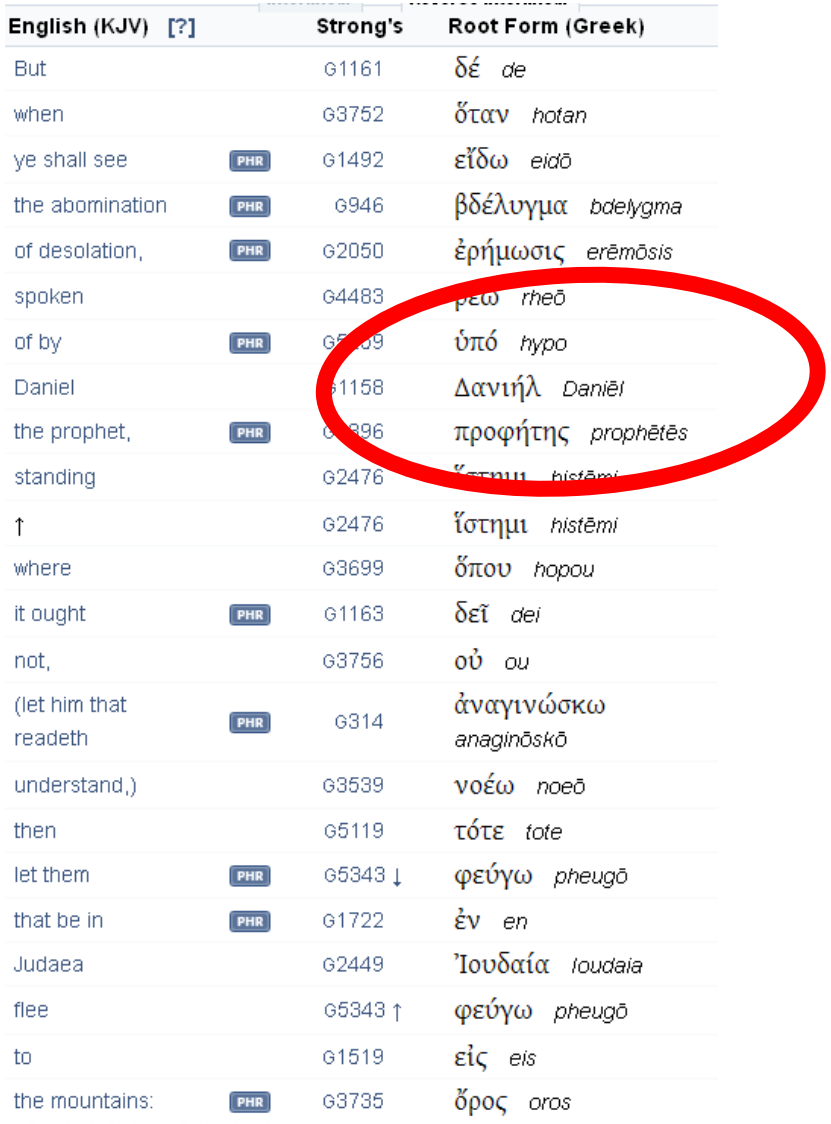

English (KJV) [?]		Strong's	Root Form (Greek)
But		G1161	δέ *de*
when		G3752	ὅταν *hotan*
ye shall see	PHR	G1492	εἴδω *eidō*
the abomination	PHR	G946	βδέλυγμα *bdelygma*
of desolation,	PHR	G2050	ἐρήμωσις *erēmōsis*
spoken		G4483	ῥέω *rheō*
of by	PHR	G5259	ὑπό *hypo*
Daniel		G1158	Δανιήλ *Daniēl*
the prophet,	PHR	G4396	προφήτης *prophētēs*
standing		G2476	ἵστημι *histēmi*
↑		G2476	ἵστημι *histēmi*
where		G3699	ὅπου *hopou*
it ought	PHR	G1163	δεῖ *dei*
not,		G3756	οὐ *ou*
(let him that readeth	PHR	G314	ἀναγινώσκω *anaginōskō*
understand,)		G3539	νοέω *noeō*
then		G5119	τότε *tote*
let them	PHR	G5343 ↓	φεύγω *pheugō*
that be in	PHR	G1722	ἐν *en*
Judaea		G2449	Ἰουδαία *Ioudaia*
flee		G5343 ↑	φεύγω *pheugō*
to		G1519	εἰς *eis*
the mountains:	PHR	G3735	ὄρος *oros*

- Textus Receptus wygodnie używa się na stronie Blue Letter Biblie
- https://www.blueletterbible.org/nkjv/mar/13/14/t_conc_970014

- Mk 13:14 brzmi:
  Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν ὑπὸ **Δανιὴλ τοῦ προφήτου**, ἑστὸς ὅπου οὐ δεῖ ὁ ἀναγινώσκων νοείτω τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη

Textus Receptus wg. serwisu biblia.oblubienica.eu

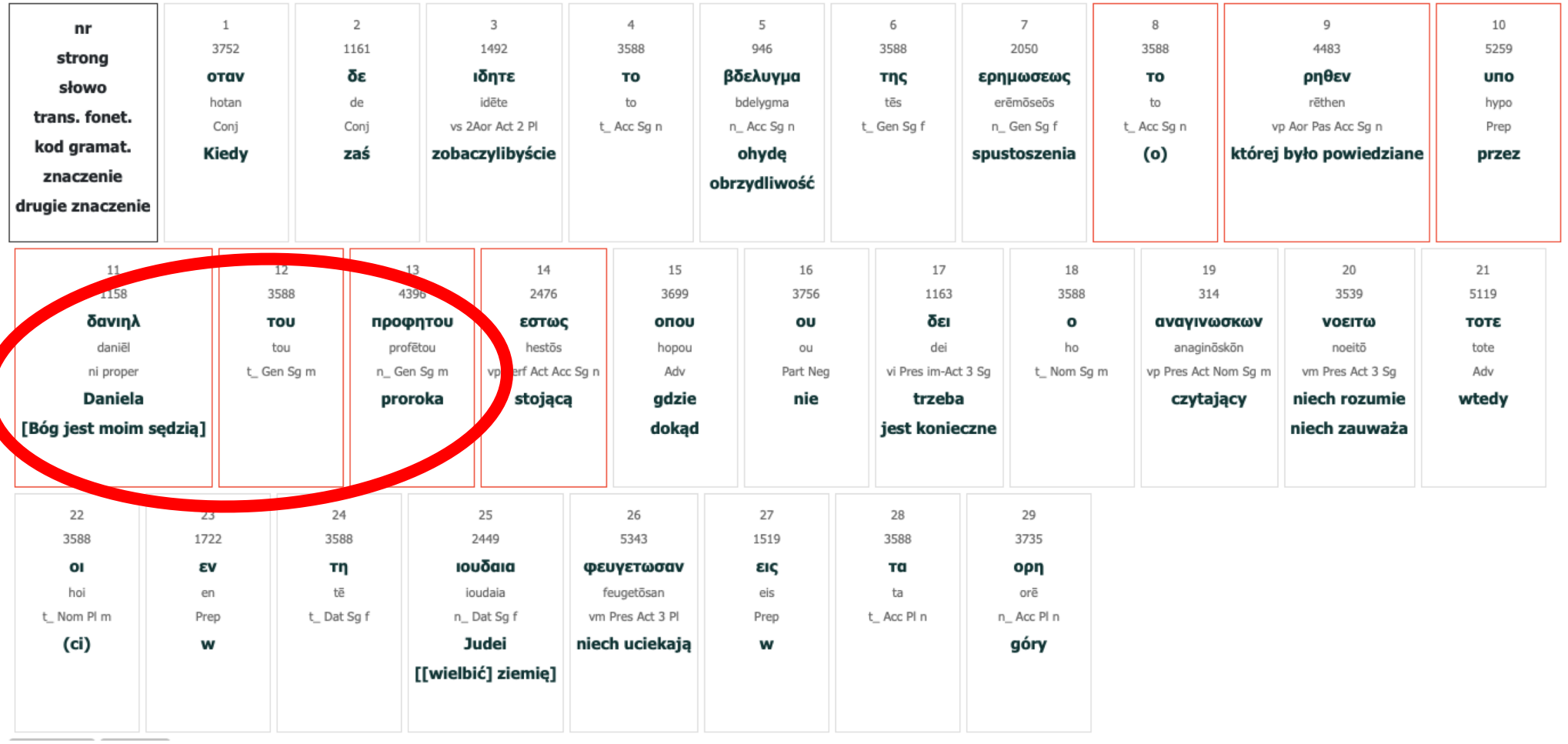

nr	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
strong	3752	1161	1492	3588	946	3588	2050	3588	4483	5259
słowo	οταν	δε	ιδητε	το	βδελυγμα	της	ερημωσεως	το	ρηθεν	υπο
trans. fonet.	hotan	de	idēte	to	bdelygma	tēs	erēmōseōs	to	rēthen	hypo
kod gramat.	Conj	Conj	vs 2Aor Act 2 Pl	t_ Acc Sg n	n_ Acc Sg n	t_ Gen Sg f	n_ Gen Sg f	t_ Acc Sg n	vp Aor Pas Acc Sg n	Prep
znaczenie	Kiedy	zaś	zobaczylibyście		ohydę		spustoszenia	(o)	której było powiedziane	przez
drugie znaczenie					obrzydliwość					

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
1158	3588	4396	2476	3699	3756	1163	3588	314	3539	5119
δανιηλ	του	προφητου	εστως	οπου	ου	δει	ο	αναγινωσκων	νοειτω	τοτε
daniēl	tou	profētou	hestōs	hopou	ou	dei	ho	anaginōskōn	noeitō	tote
ni proper	t_ Gen Sg m	n_ Gen Sg m	vp erf Act Acc Sg n	Adv	Part Neg	vi Pres im-Act 3 Sg	t_ Nom Sg m	vp Pres Act Nom Sg m	vm Pres Act 3 Sg	Adv
Daniela		proroka	stojącą	gdzie	nie	trzeba		czytający	niech rozumie	wtedy
[Bóg jest moim sędzią]				dokąd		jest konieczne			niech zauważa	

22	23	24	25	26	27	28	29
3588	1722	3588	2449	5343	1519	3588	3735
οι	εν	τη	ιουδαια	φευγετωσαν	εις	τα	ορη
hoi	en	tē	ioudaia	feugetōsan	eis	ta	orē
t_ Nom Pl m	Prep	t_ Dat Sg f	n_ Dat Sg f	vm Pres Act 3 Pl	Prep	t_ Acc Pl n	n_ Acc Pl n
(ci)	w		Judei	niech uciekają	w		góry
			[[wielbić] ziemię]				

- http://biblia.oblubienica.eu/interlinearny/index/book/2/chapter/13/verse/14/param/1/version/TR

Teodor Beza, wydanie z 1588 w eBibliotece

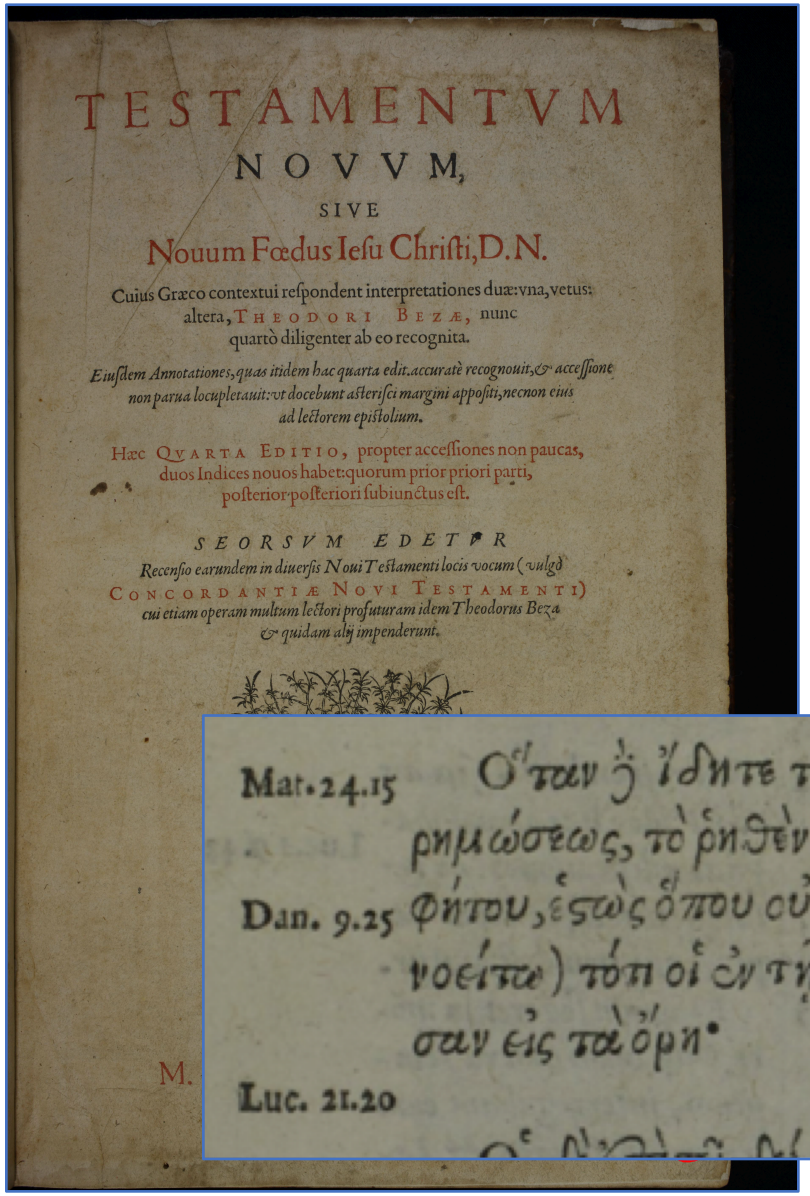
TESTAMENTVM
NOVVM,
SIVE
Nouum Fœdus Iesu Christi, D.N.
Cuius Græco contextui respondent interpretationes duæ: vna, vetus: altera, THEODORI BEZÆ, nunc quartò diligenter ab eo recognita.
Eiusdem Annotationes, quas itidem hac quarta edit. accuratè recognouit, & accessione non parua locupletauit: vt docebunt asterisci margini appositi, necnon eius ad lectorem epistolium.
Hæc QVARTA EDITIO, propter accessiones non paucas, duos Indices nouos habet: quorum prior priori parti, posterior posteriori subiunctus est.
SEORSVM EDETVR
Recensio earundem in diuersis Noui Testamenti locis vocum (vulgò CONCORDANTIÆ NOVI TESTAMENTI) cui etiam operam multum lectori profuturam idem Theodorus Beza & quidam alij impenderunt.

Jest Daniel!

- W 3 kolumnach
  - Grecki
  - Tłumacenie
  - Wulgata (?)
- Skan: http://www.csntm.org/PrintedBook/ViewBook/TestamentumNovum

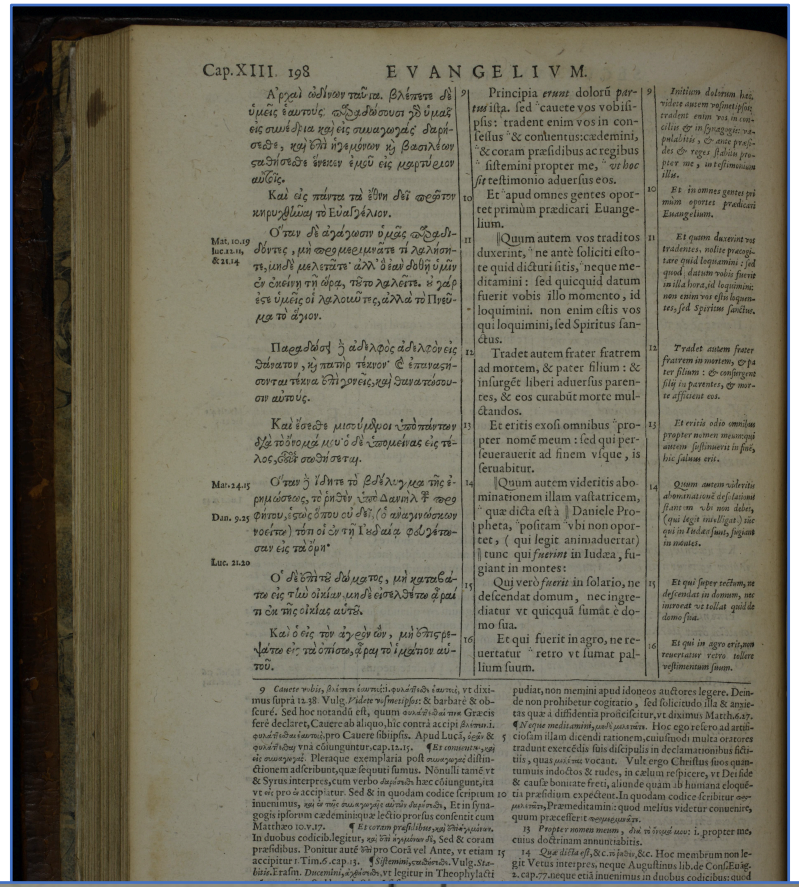
Cap. XIII. 198 EVANGELIVM.

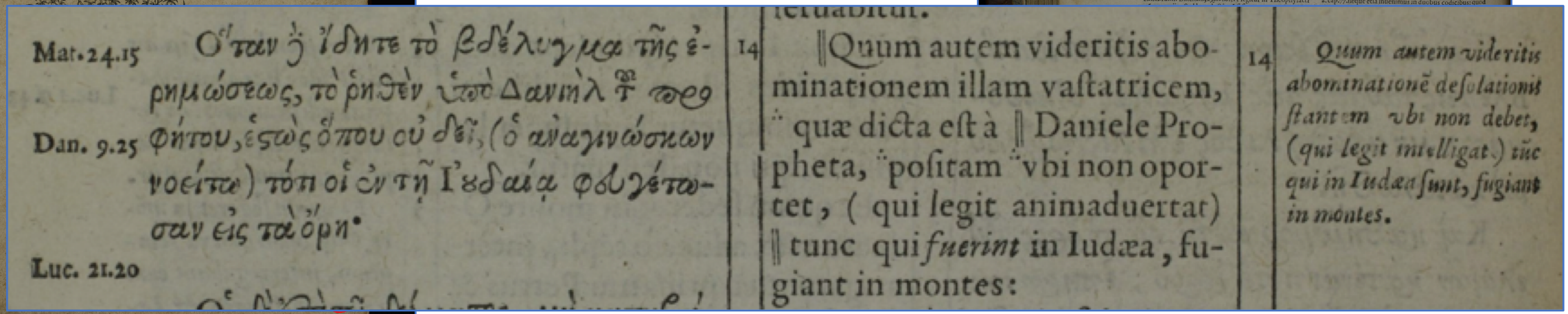
Mat. 24.15 Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ὅπου οὐ δεῖ, (ὁ ἀναγινώσκων νοείτω) τότι οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη·
Dan. 9.25
Luc. 21.20
14 ‖Quum autem videritis abominationem illam vastatricem, quæ dicta est à ‖ Daniele Propheta, positam vbi non oportet, (qui legit animaduertat) ‖ tunc qui *fuerint* in Iudæa, fugiant in montes:
14 *Quum autem videritis abominationē desolationis stantem vbi non debet, (qui legit intelligat.) tūc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes.*

The New Testament in the Original Greek, Westcott i Hort 1881

τέλος οὗτος σωθήσεται. Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα 14
τῆς ἐρημώσεως ἑστηκότα ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων
νοείτω, τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,

14 But when ye see the abomination of desolation
standing where he ought not (let him that readeth
understand), then let them that are in Judæa flee
15 unto the mountains: and let him that is on the

13:14 KATA MAPKON 146

A Time of Great Trouble
(Matt 24:15–25; Luke 21:20–24)

14 Ὅταν δὲ ἴδητε **τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως** ἑστηκότα
ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω, τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, **15** ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω
μηδὲ εἰσελθάτω τι ἆραι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, **16** καὶ ὁ εἰς

14 WH: ἑστηκότα RP: τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς
15 {WH}/[NA]/RP: *add* δὲ *before* ἐπὶ // RP: *add* εἰς τὴν οἰκίαν, *after* καταβάτω //

- Dostęp poprzez Google Books
- Na lewej stronie greka, obok tłumaczenie angielskie
- Pod spodem **aparat krytyczny.**
- Dostępne pod: https://books.google.pl/books?id=tlUxMO_WSAgC&printsec=frontcover&hl=en&source=gbs_ge_summary_r#v=onepage&q&f=false

The New Testament in the Original Greek, Westcott i Hort 1881 – moja opinia

- Praca głównie na starych (IV wiek) kodeksach: Synajskim, Watykańkim
- Niejasne kryteria korekt tekstu greckiego
- Ujawnione po latach dziwne motywacje dla tej pracy.

- Mój wniosek: To jest atak „oświeceniowców” na Biblię!

Novum Testamentum Graece, Nestle-Aland – 1898-2012 (NA28)

- Kontynuacja prac na starych kodeksach ale uwzględnia się też inne manuskrypty oraz cytaty i dawne tłumaczenia.
- Zawiera bardzo rozbudowany aparat krytyczny.

Nestle-Aland - NA28 elektroniczny

I nic o Danielu!

14 Ὅταν δὲ ἴδητε *τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως* ἑστηκότα ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω, τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, 15 ὁ [δὲ] ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω μηδὲ εἰσελθάτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 16 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. 17 οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

- Teksty krytyczny nie jest neutralny - sugeruje jak powinien wyglądać tekst!
- W sieci dostępne pod: https://www.academic-bible.com/en/online-bibles/novum-testamentum-graece-na-28/read-the-bible-text/bibel/text/lesen/stelle/51/130001/139999/ch/7a514495d3581b24c9fe690368cd3548/

Nestle-Aland - NA28 na papierze

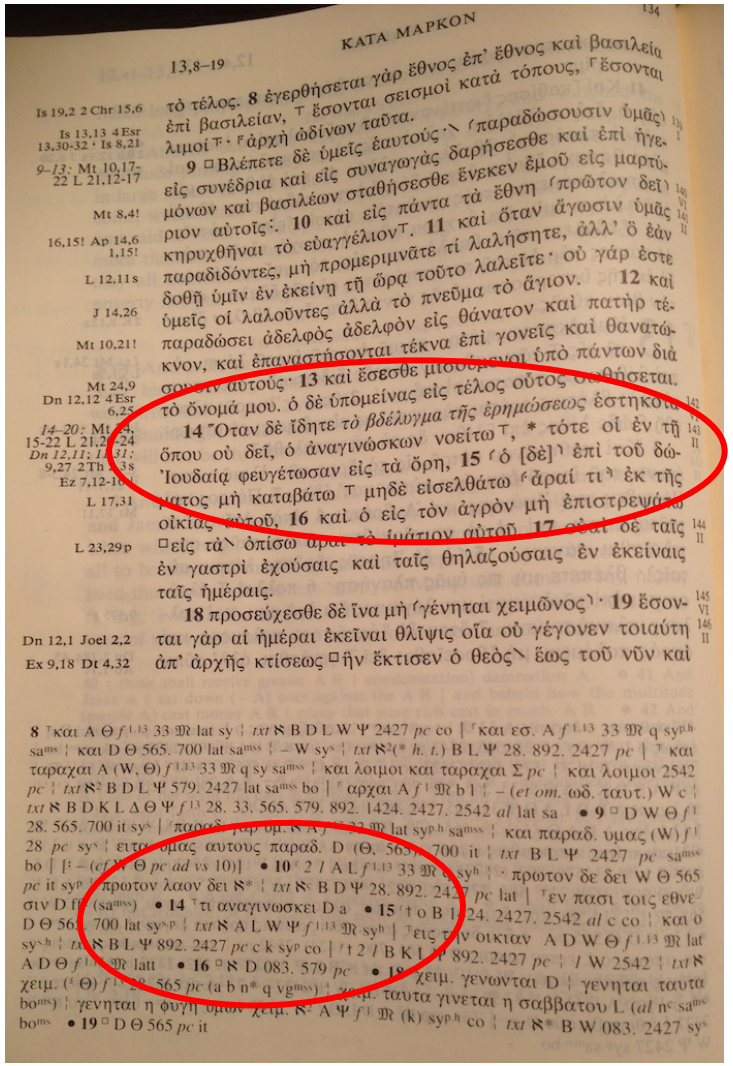

I nic o Danielu!

I nic o Danielu!

- To mnie zaskoczyło? Jeżeli tu nic nie ma to dlaczego w Textus Receptus jest?

Z czego tłumaczyli NT na polski?

- Dawniej z Wulgaty (x. Wujek) i Textus Receptus (BB, Murzynowski, BG)
- Współczesne z NA27 i NA28 (BW, BT)
- Najnowsze korygują NA28 o ustalenia TR (EIB)
- Pojawia się moda na tłumaczenie z Tekstu bizantyjskiego.

Dlaczego są różnice w tekście greckim?

- *Textus Receptus* i Nestle-Aland - NA28 troszkę się różnią.

Wydawca i drukowanie

Wydawca

- **Kto:** Wydawca
- **Co zrobił:** Powielił.
- **Co z tego zostało:**
  - Wielonakładowe wydanie książkowe.
  - Erraty, polemiki, krytyki.
  - Kolejne wydania, reprinty.
- **Kiedy:** od XVI wieku.

Lista polskich przekładów całej Biblii

(stan 23 na marzec 2021)

1. Biblia Leopolity 1561
2. Biblia Brzeska 1563
3. Biblia Szymona Budnego 1572
4. Biblia Wujka 1599
5. Biblia Gdańska 1632
6. Przekład Mariawitów 1925
7. Komentarze KUL 1959
8. Biblia Tysiąclecia 1965
9. Biblia warszawska [brytyjka] 1975
10. Biblia Poznańska 1975
11. Biblia Lubelska 1991
12. Interlinia – Vocatio 1993
13. Biblia Warszawsko-Praska 1997
14. Przekład Nowego Świata 1997
15. Nowy Komentarz Biblijny 2005
16. Biblia Paulistów 2008
17. Przekład Dynamiczny [NPD] 2012
18. Śląskie Towarzystwo Biblijne 2012
19. Pastor P. Zaręba [EIB] - liter. 2016
20. Biblia pierwszego Kościoła 2016
21. Biblia Ekumeniczna 2018
22. Pastor P. Zaręba [EIB] - dosł. 2018
23. Dzisiejsza Biblia Gdańska ?

Lista polskich przekładów Nowego Testamentu

(20 na marzec 2021)

1. NT Królewiecki (Murzynowski) 1553
2. NT Krakowski 1556
3. NT Marcina Czechowica 1577
4. NT Rakowski 1606
5. NT Rzewuskiego 1868
6. NT TBS - Karol Węgierski 1876
7. Biblia Gdańska - Rewizja warsz. 1881
8. NT z Wulgaty - E. Dąbrowski 1947
9. NT - Seweryn Kowalski 1957
10. NT z greckiego - E. Dąbrowski 1961
11. Słowo Życia - Parafraza NT 1989
12. Współczesny przekład 1991
13. Biblia Nowego Tysiąclecia (NT) 2001
14. Komentarz żydowski NT 2004
15. Ekumeniczny Przekład Przyjaciół 2012
16. Biblia Impulsy 2017
17. Przekład toruński 2017
18. Przekład Odzyskiwania 2018
19. Przekład Filologiczny 2019
20. NT - Andrzej Mazurkiewicz 2019

? Chyba niepełny, bo np. nie ma ks. Popowskiego

Jak Pismo Święte dotarło do nas

Kto	Co	Co z tego wyszło
Uczestnik, obserwator, prorok, autor	Opisał co widział, co usłyszał, co zostało mu objawione, skomentował to, wyłożył i zapisał na nośniku.	Autograf zawierający historię, proroctwo, nauczanie - wykład mądrości.
Kopista	Zwielokrotnił. Ale też pomylił się, skorygował błąd.	Manuskrypt z kopią - papirus, pergamin.
Tłumacz	Zapisał treść w innym języku.	Tłumaczenie jako zapisana wersja jakiejś kopi.
Redaktor, krytyk tekstu	Przygotował tekst do wydania, skorygował tekst ale też wprowadził swoje błędy.	Matryce drukarskie Pliki PDF i PostScript
Wydawca, drukarz	Powielił	Wielonakładowe wydanie książkowe
Pisarz	Cytował	Cytat (lub błędny cytat) w dziele autora

A co z tym Danielem u Marka?

- Jest w kodeksie Aleksandryjskim i Efrema
- Jest w kilku późniejszych manuskryptach
- Ale nie ma w Synajskim i Watykańskim.

- Nie wspomina o nim aparat krytyczny w NA28! **– dlaczego?**

Moje wnioski (wesja popularna)

- Historia zachowania i rozprzestrzenienia się tekstu wskazuje na autorstwo autorów (apostołów).
- Nowy testament jest najlepiej zachowanym starożytnym tekstem.
- Opracowane teksty greckie (zarówno TR jak i NA) nie zawierają istotnych dla treści Nowego Przymierza różnic.
- Tłumaczenia na polski są rzetelne, zauważalne różnice wynikają z kultury tłumacz i nie mają znaczenia dla kluczowego przekazu Nowego Przymierza.

Moje wnioski (wersja dla uczniów)

- Jest dobrze! Dziękujmy!
- W Polsce jest bardzo dobrze – dziękujmy, pielęgnujmy, zachowujmy, nie dajmy sobie odebrać.
- Uczmy się na pamięć – bo lepiej, ani nawet tak dobrze już nie będzie.
- Czego mam używać?
  - Wszystkiego tylko świadomie – czy da się otworzyć puszkę korkociągiem? A wino otwieraczem do konserw? Tak, ale
- Zalecenie: Wystawa Biblii w Palowicach
  - Dzień…
  - Tydzień…
  - Kim jesteś na tej wystawie?

Wystawa Biblii – kim jestem?

Czy to co czytam (po polsku)
jest godne zaufania?
Czy rzeczywiście napisał
to apostoł Jan, apostoł Piotr
i apostoł Paweł?

Tak. (Zdecydowanie tak)

Problemem jest interpretacja
i zastosowanie w życiu.

Co polecam

- Na wystawie Biblii spędzić cały dzień, albo tydzień, albo …
- Film „Lampa w ciemności” cz.1 i 2
- Film „Kąkol wśród pszenicy” cz. 1 i 2 – ale uwaga, tu dużo emocji
- Wykłady:
  - Walka o Biblię – prof.. Walter Veith - Totalny atak 13
  - Fabian Błaszkiewicz, Tajemny plan - Jak, z czego i dlaczego czytać Nowe Przymierze? (wprowadzenie do Nowego Testamentu) | S04E01
  - Fabian Błaszkiewicz, Tajemny plan - Skąd wiemy, że Biblia jest prawdziwa? (odcinek specjalny, poza cyklem sezonów)